

(ISSN: 2587-0238)

İnce Samur, A. Ö. (2022). Analysis of the Texts in Secondary Education Turkish Coursebooks in the Context of the Principle of Child-Appropriateness, With the Opinions of Pre-Service Teachers: A Case Study, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 7(17), 19-65.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.471>

Article Type (Makale Türü): Research Article

ANALYSIS OF THE TEXTS IN SECONDARY EDUCATION TURKISH COURSEBOOKS IN THE CONTEXT OF THE PRINCIPLE OF CHILD-APPROPRIATENESS, WITH THE OPINIONS OF PRE-SERVICE TEACHERS: A CASE STUDY

Ayşe Özgül İNCE SAMUR

Assistant Professor, Bülent Ecevit University, Zonguldak, Türkiye, ozgulince7@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7574-0623

Received: 21.11.2021

Accepted: 12.02.2022

Published: 01.03.2022

ABSTRACT

Coursebooks are used as the main source in school-type learning. Coursebooks in Turkish courses are main tools students encounter with literary and instructive texts. Turkish courses' success depends on acquiring four basic language skills and a creative environment with artistic products in addition to acquiring knowledge. Quality of texts plays a determinant role in students' acquiring reading culture. Therefore, the aim of this study is to determine whether texts in Secondary education (5th-8th grades) Turkish coursebooks prepared by Ministry of National Education (MEB) are appropriate in terms of "child-appropriateness". Qualitative research method was used in the study carried out with an action research design within 12 week-course. Population consists of education faculties in Turkey and secondary education Turkish coursebooks; study group consists of 24 teacher candidates in an elective course in which secondary education Turkish coursebooks were examined in a state university selected with criterion sampling and 24 literary texts selected randomly from MEB Publications Secondary Education Turkish Coursebooks. The study was conducted with Turkish-language teacher candidates for 12 weeks in a course in spring semester of 2018-2019 academic year. Data were collected with document analysis and semi-structured interview forms (first and last weeks) from teacher candidates and from text analyses of teacher candidates. Data collection tools were edited by two experts and data were analyzed with content analysis. Effective teaching of Turkish courses is directly correlated with quality of texts in coursebooks. This study is important since texts were analyzed by teacher candidates and experts in the field. While positive improvement was found in teacher candidates in terms of making comments and having a perspective about texts in Turkish coursebooks, it was found that messages and illustrations in texts analyzed did not have the principle of child-appropriateness. Suggestions were made in terms of texts in coursebooks and teacher candidates.

Keywords: Turkish coursebooks, texts, child-appropriateness, children's literature.

INTRODUCTION

Individuals' self-actualization is directly dependent on the inclusion of social understanding of the process of acquiring a reading culture in education. The quality of texts in Turkish courses plays a decisive role at this point. When Turkish course is taught with literary texts by using four basic language skills effectively, it enables students to develop language skills and to acquire a reading culture. In other words, Turkish courses should aim to provide skills and to enable to communicate effectively with artistic products as well as teaching knowledge; they should also be developed on the basis of students' linguistic, cognitive and personality development by taking into account the interests of students (Hilliard, 2014; İşeri, 2014; Sever, 2013; Weninger, 2018). Therefore, the quality of texts in Turkish coursebooks, which are the main tools of Turkish course, is also more important.

In Turkish coursebooks, texts are seen as the main source of the course in the form of tools through which teachers and therefore students interact. Considering that the learning process takes place mostly with reading skills along with comprehension and expression skills, the importance of texts to be selected is understood (Bağcı & Ünal, 2013; Çiftçi et al., 2007; Fırat & Mocan, 2014; Kong & Sung, 2021; Mert, 2011). In this context, the quality of texts in Turkish coursebooks plays an important role in students' acquiring love/culture of reading and therefore in their academic lives.

The quality of texts in books should be determined in line with basic principles of children's literature by prioritizing the principle of child-appropriateness. According to Özdemir (1983: 28), "child-appropriateness" makes it necessary to consider the child's needs and expectations and language universe and to match the reading text to be prepared with these. On the other hand, the texts prepared within the framework of the principle of child-appropriateness should be appropriate for the level and age of children. A book that the child reader cannot make sense of in his own world can distract him from the act of reading. At this point, it is necessary to make a good distinction between the concepts of childlikeness and child-appropriateness. Childlikeness is considered as clumsy use of language and primitiveness in expression. child-appropriateness requires considering the interests, needs and language universe of the child (Sever, 2012). According to Şirin (2000: 19), "child-appropriateness" refers to sensitivity appropriate for child's growth and development ages, psychology, interest in words and concepts and the world of perception. Based on these definitions, a text appropriate for child should be created away from childlikeness, with an artistic and aesthetic understanding appropriate for the child's age, interests, linguistic, cognitive and characteristics development. In this context, literary texts prepared appropriate for child are the most effective tools that enable children to use their comprehension and expression skills effectively, to acquire the skill of asking questions, and to enter the learning process with artistic texts (Aslan, 2013; Canlı, 2015; Çer, 2016; Demirel & Kökçü, 2019; Karaca & Temizyürek, 2017; Kirazlı, 2018; Saltık, 2016; Saxby, 2007; Sever, 2009; Sezer, 2020; Varişoğlu & Tuzcuoğlu Aksin, 2019; Yeniçeri, 2018).

The features that determine the quality of texts in books addressed to children are discussed under three main headings as external structure, internal structure and educational principles (Sever, 2009). External structure and internal structure are structural features of children's books. External structure features can be examined within the framework of headings as size, letters, paper, cover, binding, illustration, plan and length of story and imprint information, while internal structure features can be examined within the framework of headings as theme, subject, language and expression, characters and messages (Koca, 2015; Körükçü, 2012; Nalinci, 2018; Ural, 2019). In this context, it is known that starting from the early period, creating texts in books within the framework of basic principles of children's literature, in line with the developmental characteristics of children especially with messages and illustrations will make positive contributions to children's cognitive and affective development (Cesur & Baş, 2015; Hirst & Wilkinson, 2021; İnce Samur, 2021).

In studies accessed in relation to the present study, it was found that texts in secondary education Turkish coursebooks were partly sufficient in terms of type and theme (Türkben, 2019); texts were insufficient in terms of being appropriate for themes (Kurtoğlu Zorlu, 2021); free reading texts in Turkish coursebooks were not rich in terms of presence of idioms (Ekinci & Kılıç, 2021); approaches that can negatively affect the thought and emotion world of children are sampled in the language and expression of texts, in other words, the principle of "child-appropriateness" is not followed and therefore, the child's approach to reading and language will be affected negatively (Bayram & Kara, 2020; Bogaerds-Hazenbergh, Evers-Vermeul & van den Bergh, 2022; Coşkun & Derse, 2021; Çakır, 2013; Dilidüzgün 2000; Dilidüzgün, 2011; Kana & Kiler, 2021; Karabulut, 2021; Karakuş, 2014; Keklik, 2009; Kolaç, 2009; Küçükavşar & Hasırcı; 2013; Meydan, 2021; Temizkan, 2014).

This study was conducted during a 14-week course (12 weeks due to midterm exam in 1 week and final exam in 1 week) in order to find out whether literary texts in the form of stories, poems and memoirs included in Turkish coursebooks were appropriate for children in terms of the messages and illustrations of the texts. For this purpose, the first stage in the study was determination of views of teacher candidates about texts in Turkish coursebooks in the first and last week of the course, while the second stage included theoretical information about children's literature by the course instructor (researcher) (the first four weeks), and analysis of randomly selected literary texts from 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish coursebooks in terms of messages and illustrations (each week for the remaining eight weeks) by three teacher candidates through presentations and discussing these texts in the classroom. The third and final stage consists of the review and analysis of these texts by the researcher. Method includes "Semi-structured interview form" questions used with teacher candidates within the framework of this general purpose and the questions used during the process of analysing the messages and illustrations of texts.

Purposes

The purposes of this study are to take the views of teacher candidates about whether the texts in 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish coursebooks are appropriate for children (with first and last interview questions) for 12-week long course period, to observe the change in teacher candidates and to show their development during

this process, and at the same time to find out whether texts are appropriate for children by the report of messages and illustrations in Turkish coursebooks (chosen randomly by teacher candidates) prepared by teacher candidates before the lesson, presentation of these reports in courses, rearranging them with discussions and through researcher's reviewing and finalizing the reports.

Sub-purposes

Based on the main purposes of the study, there are two sub-purposes. The questions in the first sub-purpose are the questions of the interview conducted with Turkish teacher candidates in the first and last weeks of the course, these questions are:

1. What are the deficiencies/problems you see in Turkish coursebooks?
2. Do you think that the texts in Turkish coursebooks are appropriate for child?
3. Do you think that the illustrations in Turkish coursebooks are appropriate for child?
4. What are the attainments you want to acquire/you have acquired at the end of the course?

The questions in the second sub-purpose of the study were questions to determine whether the messages and illustrations in the texts were appropriate for child:

Messages

1. Are the messages conveyed in a way that allows students to make inferences or in a way that gives direct advice?
2. Do messages have features that will prompt students to ask questions and think?
3. Do messages have features that will create sensitivity about people and life, or do they exemplify situations that will disturb students' world of feelings and thoughts?

Illustrations

4. Do illustrations have artistic and aesthetic features with their colours and drawings?
5. Do illustrations allow for inferences without written texts?

METHOD

Research Model

Qualitative research method was used in the study. Qualitative research allows for a detailed exposure of the data to be analyzed. In qualitative researches, large amount of data obtained from different sources such as observation, interview and document analysis are first analyzed and coded and then results are reached by synthesizing the codes (Büyüköztürk et al., 2012: 240).

This study was carried out with case study design. Case study is an empirical research that includes data collection processes by supporting the data with previous theoretical propositions to reach a conclusion (Akar, 2016: 118). On the other hand, document analysis was used in the study since the sources used in data collection were books and the study topic was related with the content of texts in coursebooks. "Document analysis includes the analysis of written materials that contain information about the phenomenon or phenomena that are aimed to be researched (Yıldırım & Şimşek, 2016: 187).

Study Group

In line with these advantages of case study, the study group was determined with criterion sampling. In criterion sampling, the basic understanding is studying all cases that meet a predetermined set of criteria (Yıldırım & Şimşek, 2016: 122). Population of the study consists of education faculties in Turkey and secondary education Turkish coursebooks, while the study group consists of 24 teacher candidates in an elective course in which secondary education Turkish coursebooks were examined in a state university selected with criterion sampling and 24 literary texts selected randomly from MEB Publications Secondary Education Turkish Coursebooks.

Data Collection Tools

The study was conducted with Turkish-language teacher candidates for 12 weeks in a course in the spring semester of 2018-2019 academic year. The study data were collected with document analysis and interview. The most important feature of observation technique is that what is observed is in its own natural environment. Many behaviors can be determined objectively only this way (Karasar, 2012: 157). During the 12-week-long course, the changes and developments in teacher candidates were examined through observation and interview and the data were collected through interviews. Interview is the technique of collecting data through verbal communication (inquiry) (Karasar, 2012: 165). Data were collected from teacher candidates with semi-structured interview forms (first and last weeks). The data were collected with interview questions and each teacher candidate's analysing the texts in Turkish coursebooks. Data collection tools were finalized after being edited by two experts in the field. In order to determine the reliability of the study, 6 texts chosen randomly out of the 24 texts were examined separately by two experts, and then the consistency between the evaluations of two experts was examined. To do this, intercoder reliability "Reliability = Agreement/Agreement + Disagreement" (Tavşancıl & Aslan, 2001: 81; Miles & Huberman, 2019) formula was used. As a result of the calculations, the consistency between experts was found to be higher than 70% (.91). In data analysis, frequency and percentage calculations were made; the data were tabulated and interpreted.

Table 1. Data Collection Tools

Study plan					
Design	Stage	Aim	Model	Method	Technique
Case Study	1	Designing teaching	Survey	Qualitative	Document analysis
	2	2.1.Determination of an existing situation	Survey	Qualitative	2.1.Descriptive
		2.2. Implementation and development of teaching (first week)	Survey	Qualitative	2.2. Application of the first interview questions and informing about the course process (to teacher candidates)
		2.3. Theoretical knowledge (1-4 weeks, a total of 4 weeks)			2.3.Course process Content analysis (with teacher candidates)
3	Application and development of teaching (weeks 5-12, a total of 8 weeks)			Analysis of texts in Turkish coursebooks during descriptive course process (with the researcher and teacher candidates), the latest interview questions (last week) Content analysis	
4	Evaluation of teaching	Survey	Qualitative	Content analysis	

Data Analysis

The analysis of data obtained from the texts in interview and course process was performed with content analysis. The basic process in content analysis is to bring together similar data within the framework of specific concepts and themes and to edit and comment on these in a way readers can understand (Yıldırım & Şimşek, 2016: 242).

In the first week of the course, 24 teacher candidates were given “First interview questions for teacher candidates” and asked to fill in. Between weeks 1 and 4, in other words for a total of 4 weeks, teacher candidates were taught theoretically in terms of children’s literature and the features that qualified texts/books in children’s literature should have for two course hours. In the first week, it was stated that the coursebooks would be analyzed by teacher candidates in terms of the criteria of being appropriate for child. These criteria were explained in the second week by the course instructor and the list of students who would make presentation was created respectively. Based on the number of teacher candidates, 24 teacher candidates were asked to prepare in a way that 3 teacher candidates each week would make presentations for 8 weeks; to select texts randomly from coursebooks starting with 5th grade to 8th grade and to analyze the texts within the framework of information on children’s literature taught in the classroom during the first four weeks. Starting from the 5th week, 3 teacher candidates each week started to analyze the texts in 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish coursebooks, respectively. These criteria are “appropriateness for age, punctualization and capitalization, appropriateness of messages and illustrations for children”.

The presentation of texts was carried out within the framework of criteria determined by three teacher candidates starting from the fifth week. Each presentation was evaluated in the classroom by creating a

discussion environment with the guidance of the course lecturer and teacher candidates were asked to arrange the report of each presentation to be given in the last week of the semester and hand in to the course lecturer. In the last week, a general summary of the course and its interpretation was made and following this, "Last Interview Questions for Teacher Candidates" was applied and the process was completed. For 12 weeks, the texts in Turkish coursebooks were analyzed in terms of predetermined criteria and the features qualified texts in children's literature should have and the course process was continued by supporting with interpretations, brain storming, discussions and views.

FINDINGS

Analysis of Questions in The First and Last Interview with Teacher Candidates

Table 2. (First Interview) What are the Deficiencies/Problems You See in Turkish Coursebooks?

Topic	f	%
Spelling and punctuation errors	12	50
Illustrations cannot attract children's attention	10	41.6
Lack of quality in texts	10	41.6
Lack of fun and thought-provoking texts/activities	9	37.5
Texts which are not appropriate for children's level	7	29.1
Incompatibility between visuals and texts	5	20.8
Lack of stimuli that will lead to dreaming	5	20.8
Unqualified external structure of books	4	16.6
Use of words that are not appropriate for children's level	3	12.5
Length of some texts	3	12.5
Insufficient text types	3	12.5
Texts do not have examples from today's literature	1	4.1
Inability of books to go beyond textbooks	1	4.1

According to Table 2, in the first interview conducted with teacher candidates, of the answers given by 24 teacher candidates to the question "What are the deficiencies/problems you see in Turkish coursebooks?", the answer with the highest rate was "Spelling and punctuation errors" with 50%, the answer with the second highest rate was "Illustrations cannot attract children's attention" and "Lack of quality in texts" with 41.6% and the answer with the third highest rate was "Lack of fun and thought-provoking texts/activities" with 37.5%. The other answers given were "Texts which are not appropriate for children's level" with 29.1%, "Incompatibility between visuals and texts" and "Lack of stimuli that will lead to dreaming" with 20.8%, "Unqualified external structure of books" with 16.6%, "Use of words that are not appropriate for children's level", "Length of some texts", "Insufficient text types" with 12.5% and "Texts do not have examples from today's literature" and "Inability of books to go beyond textbooks" with 4.1%.

Table 3. (Last Interview) What are the Deficiencies/Problems You See in Turkish Coursebooks?

Topics	f	%
Spelling and punctuation errors	18	75
Unqualified texts/illustrations	17	70.8
Texts do not have examples from children's literature	15	62.5
Lack of stimuli that will lead to dreaming	5	20.8
Lack of fun and thought-provoking texts/activities	3	12.5
Incompatibility between visuals and texts	2	8.3
Direct delivery of information	2	8.3
Texts which are not appropriate for children's level	1	4.1
Unqualified external structure of books	1	4.1

According to Table 3, in the last interview conducted with teacher candidates, of the answers given by 24 teacher candidates to the question "What are the deficiencies/problems you see in Turkish coursebooks?", the answer with the highest rate was "Spelling and punctuation errors" with 75%, the answer with the second highest rate was "Unqualified texts/illustrations" with 70.8%, and the answer with the third highest rate was "Texts do not have examples from children's literature" with 62.5%. The other answers given were "Lack of stimuli that will lead to dreaming" with 20.8%, "Lack of fun and thought-provoking texts/activities" with 12.5%, "Incompatibility between visuals and texts" and "Direct delivery of information" with 8.3% and "Texts which are not appropriate for children's level" and "Unqualified external structure of books" with 4.1%.

In the first and last interview conducted with teacher candidates, the answer given to the question "What are the deficiencies/problems you see in Turkish coursebooks?" with the highest rate was "Spelling and punctuation errors" by 50% of the teacher candidates in the first interview and by 75% of the teacher candidates in the last interview. It can be seen that book analyses of teacher candidates are effective on the increase in teacher candidates' views about spelling and punctuation errors from 50% to 75%.

Table 4. (First Interview) Do You Think That the Texts in Turkish Coursebooks are Appropriate for Child?

Are the texts appropriate for child	f	%
No	14	58.3
Yes	10	41.7

According to Table 4, in the first interview conducted with teacher candidates, of the answers given by 24 teacher candidates to the question "Do you think that the texts in Turkish coursebooks are appropriate for child?", the answer with the highest rate was "No" with 58.3%, while the answer with the second highest rate was "Yes" with 41.7%.

Table 5. (Second Interview) Do You Think That the Texts in Turkish Coursebooks are Appropriate for Child?

Are the texts appropriate for child	f	%
No	22	91.6
Yes	2	8.3

According to Table 5, in the last interview conducted with teacher candidates, of the answers given by 24 teacher candidates to the question “Do you think that the texts in Turkish coursebooks are appropriate for child?”, the answer with the highest rate was “No” with 91.6%, while the answer with the second highest rate was “Yes” with 8.3%.

In the first and last interview conducted with teacher candidates, the answer given to the question “Do you think that the texts in Turkish coursebooks are appropriate for child?” with the highest rate was “No” with 58.3%, while this rate increased to 91.6% in the last interview. As can be understood from the answers, it was found that in most of the teacher candidates the view about appropriateness of books for child changed based on the text analysis on the coursebooks in the last interview conducted at week 12.

Table 6. (First Interview) Do You Think That The Illustrations in Turkish Coursebooks are Appropriate for Child?

Are the illustrations appropriate for child	f	%
No	15	62.5
Yes	9	37.5

According to Table 6, in the first interview conducted with teacher candidates, of the answers given by 24 teacher candidates to the question “Do you think that the illustrations in Turkish coursebooks are appropriate for child?”, the answer with the highest rate was “No” with 62.5%, while the answer with the second highest rate was “Yes” with 37.5%.

Table 7. (Last Interview) Do You Think That The Illustrations in Turkish Coursebooks are Appropriate for Child?

Are the illustrations appropriate for child	f	%
No	23	95,8
Yes	1	4,2

According to Table 7, in the last interview conducted with teacher candidates, of the answers given by 24 teacher candidates to the question “Do you think that the illustrations in Turkish coursebooks are appropriate for child?”, the answer with the highest rate was “No” with 95.8%, while the answer with the second highest rate was “Yes” with 4.2%.

In the first and last interview conducted with teacher candidates, the answer given to the question “Do you think that the illustrations in Turkish coursebooks are appropriate for child?” with the highest rate was “No” with 62.5%, while this rate increased to 95.8% in the last interview. As can be understood from the answers, it was found that in most of the teacher candidates the view about appropriateness of illustrations in books for child changed based on the text analysis on the coursebooks in the last interview conducted at week 12.

Table 8. (First Interview) What are the Attainments That You Want to Gain at the End of Course?

Attainment	f	%
Finding solutions to problems	18	75
Becoming equipped about the subject	7	29.1
Using Turkish correctly	2	8.3
Being an example in correct use of Turkish	2	8.3
Getting students to think critically	1	4.1

According to Table 8, in the first interview conducted with teacher candidates, of the answers given by 24 teacher candidates to the question “What are the attainments that you want to gain at the end of course?”, the answer with the highest rate was “finding solutions to problems with 75%, while the answer with the second highest rate was “Becoming equipped about the subject” with 29.1% and the answer with the third highest rate was “Using Turkish correctly” and “Being an example in correct use of Turkish” with 8.3% and lastly “Getting students to think critically” with 4.1%.

Table 9. (Last Interview) What Are the Attainments That You Want to Gain/Have Gained at the End of Course?

Attainment	f	%
Creating more qualified texts in Turkish coursebooks	16	66,6
My knowledge of the subject has increased and changed	5	20,8
I have a desire to bring together students with qualified children’s books	2	8,3
Being an example in correct use of Turkish	1	4,2

According to Table 9, in the last interview conducted with teacher candidates, of the answers given by 24 teacher candidates to the question “What are the attainments that you want to gain/have gained at the end of course?”, the answer with the highest rate was “Creating more qualified texts in Turkish coursebooks” with 66.6%, while the answer with the second highest rate was “My knowledge of the subject has increased and changed” with 20.8% and the answer with the third highest rate was “I have a desire to bring together students with qualified children’s books” with 8.3%, and another answer given was “Being an example in correct use of Turkish” with 4.2%. In the first and last interview conducted with teacher candidates, the answer given to the question “What are the attainments that you want to gain/have gained at the end of course?”, the highest rate of answer given in the first interview was “Finding solutions to problems” with 75% and the highest rate of answer in the last interview was “Creating more qualified texts in Turkish coursebooks” with 66.6%. It is predicted that this change in the answers occurred as a result of candidate teachers’ analysing the texts in Turkish coursebooks.

Text Analyses

Analysis of Texts in 5th, 6th, 7th and 8th Grade Course Books

In this part, it was reviewed and examined by teacher candidates during the course and then by the researcher whether the messages and illustrations in the literary texts (story, poem, memoir) chosen randomly from 5th, 6th, 7th and 8th grade course books were appropriate for child.

Table 10. Are Messages Formed in a Way That Allows Students to Make Inferences?

	f	%
No	22	91,6
Yes	2	8,3

According to Table 10, it was found that of the messages given in 24 texts examined, 91.6% were conveyed directly and they were not formed in a way that would allow students to make inferences.

For example, in the first theme of 5th grade Turkish coursebook, the main message of the text called “The child and balloon seller” was doing favours is mutual and the state of keeping promises may change according to the individual’s wish and interest. To explain with the subject of the text, a balloon seller’s balloons get stuck on a tree; a child passing by wants to buy a balloon, but he doesn’t have money. The balloon seller tells the child that he will give him a balloon if he saves the balloons. The child saves the balloons, but one balloon is stuck on the top branch of the tree. Instead of giving a balloon like he said at first, the balloon seller tells the child to take that balloon. It is impossible for the child to reach that balloon. The child is left sad and desperate. In the story, there is a hopeless approach like “No matter how hard you try, you cannot get the favour in return”. On the other hand, not keeping the promise given is also shown as an example. In this context, it was determined that the message of the text is not appropriate for child since an environment where the child is not valued is exemplified and since this state may cause the child’s feelings and thinking to be traumatized.

In the first theme of 6th grade Turkish coursebook, the main message of the text called “The book in the arms chest” is that books should be valuable in all circumstances. During a trip, Atatürk wants his books to be carried, too. It is planned to carry the books in parcels, but Atatürk says that books will be carried more protected in arms chests. Carrying books in a chest in which arms were carried once emphasizes how important books are in the development of a country. This story tells about the importance and value of books with an indirect way. For this reason, it was found that it allowed for readers to think and make inferences.

The text called “The little child” in the third theme of 7th grade Turkish coursebook tells about the misguidance of a child who is eager to make pictures by the pressures of his teacher and his moving away from making pictures. However, at the end of the story, the child goes to another school and the new art teacher sets him free and allows him to think again. In this context, the story is positive in terms of indirectly showing that the child thinks for his own and creates his own products.

Table 11. Do Messages have Features That will Prompt Students to Ask Questions and Think?

	f	%
No	23	95,8
Yes	1	4,1

According to Table 11, it was found that of the messages given in 24 texts examined, 95.8% did not have features that would prompt students to ask questions and think.

For example, the poem “Anatolia” in 6th grade Turkish coursebook tells about the characteristics, poets, ancestors, mothers and geographical characteristics of Anatolia. However, the poem is a poem for adults. In other words, there is no expression that guides children to ask questions, to get excited, to produce new ideas and thoughts. In this context, it was determined as a text that is not appropriate for child.

The text “Granny’s book” in the first theme of 7th grade Turkish coursebook tells about an old woman’s wanting help from a lawyer neighbour to write a book and not giving up on writing despite her age. During the book writing process, while they think that the book is finished and published with the help of the lawyer, actually it turns out that the typewriter had run out of ink and the book had not been written from the very beginning. At the end of the story, it is understood that the lawyer sold his car to help the old woman because she attached her hope of living to this book. In this context, it can be seen that the construct of the story does not allow for readers to ask questions and think. On the other hand, it is shown as a positive behavior not to tell the truth to someone if necessary in order to make him happy. Instead of this, it could be exemplified that existing problems could be solved with different perspectives by getting ink to the typewriter or by creating a more functional solution. Thus, it was found that this text did not allow for readers to ask questions and think.

The message in the text called “Ayaz’s treasure” in the first theme of 8th grade Turkish coursebook is the importance of honesty and trust. In the text, Mahmut of Gazne takes a poor villager, whose behaviors and hard work he likes, to the palace. In order not to forget where he came from, Ayaz locks himself in his room every day and reminds himself of this situation. The people around him think that he is hiding money and jewellery and tell these thoughts to Mahmut of Gazne. Mahmut of Gazne, who orders his room to be searched, gets happy when nothing but a few old clothes are found in his room and continues to trust Ayaz. This text may allow the reader to ask questions about the concept of honesty, but it has a construct with language and expression for adults, not children. For this reason, it was determined that the text called “Ayaz’s treasure” is not appropriate for child.

Table 12. Do Messages have Features That will Create Sensitivity about People and Life?

Are the illustrations appropriate for child	f	%
No	21	87.5
Yes	3	12.5

According to Table 12, it was found that of the messages given in 24 texts examined, it was found that 87.5% did not have features that may create sensitivity about people and life.

For example, the text called “This is our river” in the third theme of 5th grade Turkish coursebook tells about a boy named Furkan and his friends collecting signatures to oppose to their river’s being polluted with the wastewater from the factory built where they live. Furkan asks help from the son of the factory owner, whom he meets while collecting signatures. Furkan’s friends think that the man won’t help them, but the factory owner’s son informs the media and ensures that the waste water is prevented. The story tells through children’s efforts that we must be sensitive towards the environment. In this sense, it is an appropriate text for children to have sensitivity. However, it is a negative approach in terms of exemplifying distrustfulness and hopelessness to child readers through people not wanting to give signature, Furkan’s friends thinking that the factory owner’s son won’t help them and not trusting him. In this context, qualified texts from children’s literature on environmental pollution should be included in books.

The text named “Silver wing” in the fourth theme of 6th grade Turkish coursebook tells the efforts of Kemal, who goes to visit his father’s work place, to save a bird stuck on the branch of a tree. Kemal and his father save the bird and give it water. However, the story ends at this point. For this reason, the message of the text is not understood. On the other hand, the father’s having four fingers cut and the bird’s being too weak after it is saved may cause the child to be emotionally traumatized. The efforts to save a bird show that the message of the text is importance of animal love. However, it was found that it is not appropriate for children’s literature in terms of language and expression.

The text called “The little dolphin” in the fifth theme of 7th grade Turkish textbook gives information about the lives of dolphins and tells about the brutal death of a little dolphin as result of ending up on the shore after stumbling upon chemical barrels in the sea. Not polluting seas and protecting the living beings in the sea are presented as the main message. However, in children’s literature, negative situations that children may encounter should be told in a way appropriate for their feelings and thoughts. In this text, the scene of the little dolphin crashing the barrel and then dying by getting on the shore were described with all significant details. Therefore, it was determined that this text is not appropriate for children.

“Dandybrush”, which is in the first theme of 8th grade Turkish coursebook, is a story written by Ömer Seyfettin. This story tells about a boy who lies that the dandy brush he broke was broken by his brother Hasan because the boy is afraid of the father. The brother gets very sad and dies a year later. This story tells that lying is a behavior so bad that it might cause the death of a person. However, it is known that texts in children’s literature should exemplify with an approach that won’t hurt children’s world of emotions and thoughts. In this context, it was determined that the story was not created with an understanding appropriate for child.

In the text named “Yılıkı horse”, which is in the seventh theme of 8th grade Turkish coursebook, a villager named İbrahim sends Dorukısrak from the stable and the village in the middle of winter with the thought that the hay in the stable won’t be enough. In a violent scene with all the details, horses’ being attacked by wolves and a horse’s being killed by a wolf are told. In this context, it is thought that children who read and listen to this text and who have to interpret the text will be emotionally traumatized while reading these scenes. For this reason, this text is not appropriate for child.

Illustrations

Table 13. Do Illustrations have Artistic and Aesthetic Features with Their Colours and Drawings?

Are the illustrations appropriate for child	f	%
No	24	100
Yes	0	0

According to Table 13, it was found that illustrations do not have artistic and aesthetic features with their colours and drawings with a rate of 100%.

In a translated text called “The sake of a glass of milk” in the 7th theme of 5th grade Turkish coursebook, a boy who sells things to support his family and to meet his school expenses knocks on a door because he is very hungry, but asks only for water because he is ashamed. The woman who opens the door gives the boy milk and cookie. When the boy asks how much he should pay, the woman says “you don’t have to pay anything because my mother taught me and my siblings never to expect anything in return for our kindness and compassion. Time passes, the child grows up, and the woman gets old and catches a rare disease. The boy, who has become a famous doctor, recognizes the woman immediately although she has gotten old and does his best to treat her. When the woman is treated, she wants to pay the hospital bills and in the envelope the doctor passes, it says: “Your debt has been paid in return for a glass of hot milk and cookie”. This text gives the message that a favour will be returned one day. On the other hand, expressing a favour as giving a direct return may cause children to perceive the concept of doing a favour as a self-interested thing. Only one illustration is shown in the text. On the other hand, other illustrations should be included to attract the readers’ attention. The illustration shows a boy in front of the door and a woman opening the door. A direct visual text is shown with photographic reality with an artistic and non-aesthetic expression. In this context, it was found that the illustration in the text is not appropriate for child.

Illustrations 1. The Sake of a Glass of Milk (MEB, 2019)

The text called “Cloves and tomato juice”, which is in the first theme of 7th grade Turkish coursebooks, tells about “Blind Mustafa” who is blind in one eye, to clear the soil from bushes, etc. to plant crops. The importance of creating products in human life is emphasized. However, messages in children’s literature should be expressed with an approach that does not harm the child’s world of emotions. For example, *they called him “Blind Mustafa” in the village. One of his eyes was slightly to the left. A piece of liver red was between the white of his right side and the eyelid...This eye reminds me of a hump, isn’t it weird? All hunchbacks are good-hearted and pretty people. They are friendly and fun.* In this narrative, a connection was built between the mole in Mustafa’s eye and the hunchback, and a pity in readers towards Mustafa and a general and subjective approach was displayed. On the other hand, illustrations are not artistic and original and they portray Blind Mustafa in all reality. There is also another illustration showing villagers and a road in greenery. These illustrations do not have a visual medium that can enrich the child’s dream world since they give direct information.

Illustrations 2. Cloves and Tomato Juice (MEB, 2019)

The story “Giving is multiplying” in the fourth theme of 6th grade Turkish coursebook starts with a villager bringing grapes to a student who always opens the door to him at the madrasa. The student wants to give the grapes to his teacher, but the villager says that he brought the grapes to the student because he always opens the door to him. The student thinks about this, but gives the grapes to his teacher, the teacher gives to a sick student, the sick student gives to the cook who takes good care of him and the cook gives them to the student at the door. Related with what is told in the story, the first illustration shows the meeting of the villager and the student with all its reality. The second illustration shows the scene of giving grapes to the sick student by the teacher. On the other hand, it was found that the illustrations were drawn in an ordinary way, not creating a motion in the reader artistically and aesthetically with its colours and illustrations.

Illustrations 3. Giving is Multiplying (MEB, 2019)

Table 14. Do Illustrations Allow for Inferences without Written Texts?

	f	%
No	23	95,8
Yes	1	4,1

According to Table 14, it was found that illustrations did not allow for inferences without written texts with a rate of 95.8%.

For example, the text “Watchman in the children’s park” in the fifth theme of 5th grade Turkish coursebook has three illustrations. The first one illustrates a watchman and two children. However, the text tells that the watchman is angry with the child who jumps from a wall to another. The second illustration shows two children riding a seesaw, two children waiting for them and a child swinging on a swing. However, the related text tells about two brothers who come to the park and try to play with the toys. The third illustration shows a big brother crying at the side of muddy seesaw and his brother. The last illustration has a link to the text, but there is no visual related with the result. All three of the pictures illustrate reality and instant situations. In this context, it was found that the illustrations did not allow inferences related with the text.

Illustrations 4. Watchman in The Children's Park (MEB, 2019)

The poem "I am searching" in the first theme of 6th grade Turkish coursebook was created with a reference to Karamanoğlu Mehmet Bey's decree on speaking Turkish. In the first illustration, the statue with the decree of Karamanoğlu Mehmet Bey was depicted and a connection was made with the text. The second illustration is also related with the poem depicting the signs around us being written in English. These two illustrations are associated with the text in terms of their positioning and depiction and allowing for inferences without a written text. However, the illustrations are directly related to the text and they are not rich and diverse enough to allow for the development of artistic/aesthetic perception and to allow for the child to think, to get thrilled and to have fun.

Illustrations 5. I am Searching (MEB, 2019)

The text "Under our flag" in the second theme of 8th grade Turkish coursebook is a story which is about the hope and happiness of returning to hometown and being buried there at the end of the war. The study has two illustrations. The first one pictures an old woman walking in the streets of war, while the second one illustrates the moment when the young man telling the story and the old woman are chatting with a reality of photograph. The colours and drawings in both illustrations are both pale and not interesting. Also, the excitement and enthusiasm in a story about the importance of flag and the pride of winning the war are not reflected in the illustrations.

Illustrations 6. Under Our Flag (MEB, 2019)

CONCLUSION and DISCUSSION

This study aims to analyze the quality of texts in secondary education (5-8th grades) Turkish coursebooks prepared by the Ministry of National Education in terms of child-appropriateness.

An interview was made with 24 teacher candidates about texts in Turkish coursebooks during the course of a 14-week long course in the first and last week of the course, theoretical information about children's literature was given by the course teacher (researcher) during the course, the texts were analyzed, presented with discussions in the classroom and reviewed and analyzed again by the researcher. The results regarding the questions in the first and last interview conducted with teacher candidates are given below.

For the question "What are the deficiencies/problems you see in Turkish coursebooks?" the answer with the highest rate was "Spelling and punctuation errors" with 50% in the first interview and again the answer with the highest rate was "Spelling and punctuation errors" with 75% in the last interview. Although not mentioned in this study, spelling and punctuation errors were also checked while analysing the texts and this was also reflected in the answers given by teacher candidates in the last interview. It is thought that spelling and punctuation errors were not paid attention to in some texts and that this will lead to students' getting wrong information about spelling and punctuation (Karakuş, 2014; Mutlu et al., 2018). The answer with the second highest rate was "Unqualified texts/illustrations" with a rate of 41.6% in the first interview, while this rate increased to 70.8% in the last interview. The answer with the third highest rate in the first interview was "Lack of fun and thought-provoking texts/activities" with 37.5%, the third highest rate in the last interview became "Texts do not have examples from children's literature" with 62.5%. As can be understood from these responses, at the end of the 12-week long process, teacher candidates had different views and awareness about the necessity of having qualified texts/illustrations and having examples from children's literature in coursebooks. In other words, texts in Turkish coursebooks should be structured in a qualified and artistic way appropriate for child, attracting the child's attention, appropriate for child's age within the characteristics of children's literature (Dilidüzgün, 2004; Sarıçan, 2018; Türkben, 2019b).

For the question "Do you think that the texts in Turkish coursebooks are appropriate for child?", the answer with the highest rate was "No" with 58.1% in the first interview, while this rate increased to 91.6% in the last interview. At the end of the 12-week long process, it was found that most of the teacher candidates had different views and awareness about the texts in books not being appropriate for children. In studies conducted by Ceran, 2015; İşçan, Efendioğlu and Ada, 2007; Kaya, 2019, teachers reported that texts in Turkish coursebooks should be appropriate for students' levels, fluent and interesting, aesthetic, appealing to students' dream world and they should not be long. In their study, Coşkun and Çetinkaya (2020) found that most of the teachers thought the texts in Turkish coursebooks were insufficient in terms of arousing literary pleasure in students.

For the question “Do you think that the illustrations in Turkish coursebooks are appropriate for child?”, the answer with the highest rate was “No” with 62.5% in the first interview, while this rate increased to 95.8% in the last interview. At the end of the 12-week long process, it was found that most of the teacher candidates had different views and awareness about the illustrations in books not being appropriate for children. In studies by Aygün, 2014 and İşeri, 2014, it was emphasized that illustrations should be appropriate for children, photographs are generally used in books and this prevented visual richness.

For the question “What are the attainments that you want to gain at the end of course?”, the answer with the highest rate was “Finding solutions to problems” with a rate of 75% in the first interview, while the answer with the highest rate was “Creating more qualified texts in Turkish coursebooks” with a rate of 66.6% in the last interview. This result shows that teacher candidates started to consider the first step of finding solution to problems in coursebooks as creating more qualified texts. The answer with the second highest rate was “Becoming equipped about the subject” with a rate of 29.1% in the first interview, while 20.8% of the 24 teacher candidates answered as “My knowledge of the subject has increased and changed” in the last interview. This result shows that teacher candidates got the feedback they wanted. The answer with the third highest rate was “Using Turkish correctly” and “Being an example in correct use of Turkish” with a rate of 8.3% in the first interview, while the answer with the third highest rate was “I have a desire to bring together students with qualified children’s books” with a rate of 8.3%. This result shows that teacher candidates’ desire to bring together students with qualified children’s books became more important in 12-week-long period. In their study, Barutçu and Açık (2018) emphasized the importance of literary works in Turkish courses. As a result, creating texts in Turkish coursebooks with children’s literature products should be seen as a feature that affects/increases the quality of texts.

The second sub-purpose questions of the study were determined with questions included to find out the appropriateness of messages and illustrations for child in 24 texts analyzed, which were:

The question “Are the messages conveyed in a way that allows students to make inferences or in a way that gives direct advice?” was answered as “No” with a rate of 91.6% and it was found that the messages were not appropriate.

The question “Do messages have features that will prompt students to ask questions and think?” was answered as “No” with a rate of 95.8% and it was found that the messages were not appropriate.

The question “Do messages have features that will create sensitivity about people and life, or do they exemplify situations that will disturb students’ world of feelings and thoughts?” was answered as “No” with a rate of 87.5% and it was found that the messages were not appropriate.

In general, it was found that the messages in texts were exemplified with an understanding that gave advices, in a way that did not prompt to ask questions and think, and in a way that did not have features that will create

sensitivity about people and life, while they exemplified situations that will disturb students' world of feelings and thoughts (Ekinci Çelikpazu & Aktaş, 2011).

Illustrations

The question "Do illustrations have artistic and aesthetic features with their colours and drawings?" was answered as "No" with a rate of 100% and it was found that the illustrations were not appropriate.

The question "Do illustrations allow for inferences without written texts?" was answered as "No" with a rate of 95.8% and it was found that the illustrations were not appropriate.

In general, it was found that the illustrations in texts did not have aesthetic features with their colours and drawings and they did not allow for inferences without written texts. Similar studies (İşcan & Cimbız, 2018; Türkben, 2019c) found that the harmony between illustrations and texts were not sufficient, a great majority of illustrations in coursebooks did not increase aesthetic sensitivity of students or could not develop or reveal the aesthetic sensitivity of students.

As a conclusion, in this study which examined the messages and illustrations in secondary education Turkish textbooks within the context of child-appropriateness, it was determined by teacher candidates and the field expert that most of the texts did not have characteristics in line with the principle of child-appropriateness. It is thought that the texts in coursebooks in school type learning should be created by considering that they have an important effect in students' acquiring reading culture and in their creative and critical thinking.

RECOMMENDATIONS

Texts in Turkish coursebooks can be reviewed within the scope of whether they are created with an understanding of child-appropriateness.

Turkish textbooks can be created with qualified texts of children's literature.

In order to find out the views of Turkish language teacher candidates about Turkish coursebooks, the study can be conducted in different universities by changing the number and type of sample.

The texts in Turkish coursebooks can be analyzed by changing the number and type of sample.

The texts in Turkish coursebooks can be analyzed within the framework of criteria other than illustrations and messages.

Courses for sensitive efforts can be formed starting from first year of undergraduate education so that Turkish language teacher candidates can examine Turkish coursebooks.

ETHICAL TEXT

"In this article, the journal writing rules, publication principles, research and publication ethics, and journal ethical rules were followed. The responsibility belongs to the author (s) for any violations that may arise regarding the article. "

Author(s) Contribution Rate: The author's contribution to this article is 100%.

REFERENCES

- Akar, H. (2016). Eğitimde nitel araştırma desenleri. İçinde A. Saban & A. Ersoy (Ed) *Eylem araştırması (s.118)*, Anı Yayıncılık.
- Aslan, C. (2013). Çocuk edebiyatı yapıtlarının temel işlevleri. *Eğitimci Öğretmen Dergisi*, 17, 6-9.
- Aygün, A. (2014). *2004-2013 Yılları arasında yayımlanan resimli öykü kitaplarında metin-resim ilişkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Bağcı, H., & Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 12-28. <http://www.anadiliegitimi.com/tr/pub/issue/1357/15997>
- Barutcu, T., & Açık, F. (2018). Çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alan deyimlerin kültür aktarımındaki rolü ve Türkçe ders kitaplarındaki deyimlerle örtüşme düzeyi. *bilig-Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 86, 183-209. http://bilig.yesevi.edu.tr/shw_artcl-3124.html
- Bayram, B., & Kara, K. (2020). Examination of texts in secondary school turkish language textbooks in terms of genre, *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 8, 254-269.
- Bogaerds-Hazenberg, S.T.M., Evers-Vermeul, J., & van den Bergh, H. (2022). What textbooks offer and what teachers teach: an analysis of the Dutch reading comprehension curriculum. *Read Writ*. <https://doi.org/10.1007/s11145-021-10244-4>.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Canlı, S. (2015). Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin belirlenmesinde çocuğa görelilik ilkesi. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 98-123. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jlere/issue/18969/200367>
- Ceran, D. (2015). Türkçe öğretmeni adaylarının Türkçe ders kitaplarına ilişkin metaforları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 121-140. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usaksosbil/issue/21660/232893>
- Cesur, E., & Baş, B. (2015). Mavisel Yener'in çocuklara yönelik öykülerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(3), 64-76. <http://www.anadiliegitimi.com/tr/pub/issue/1364/16082>
- Coşkun, H., & Derse, G.E. (2021). Türkçe ders kitabındaki metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(41), 9-35. <https://doi.org/10.34234/ded.738543>
- Coşkun, H., & Çetinkaya, V. (2020). Öğretmen görüşlerine göre Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin edebî zevk ve hoşâ giderlik açısından değerlendirilmesi. *Journal of Turkish Culture and Civilization Researches*, 1(1), 255-272. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkolojiarastirmalari/issue/52618/683861>

- Çakır, P. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki öykülerin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1), 1171-1180. https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=makale_tr_ozet&makale_id=16073
- Çer, E. (2016). Türkçe öğretiminde çocuğa görelilik ilkesine uygun edebiyat yapıtlarının önemi. *İlköğretim Online*, 15(4), 1399-1410. <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Çiftçi, Ö., Çeçen, M. A., & Melanlıoğlu, D. (2007). 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22), 206-219. <https://dergipark.org.tr/pub/esosder/issue/6136/82304>
- Demirel, Ş., & Kökçü, Y. (2019). Richard Bach'ın Martı adlı eserinin çocuğa görelilik bağlamında incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 149-161. <https://dergipark.org.tr/pub/firatsbed/issue/50748/661315>
- Dilidüzgün, S. (2000). I. Ulusal çocuk kitapları sempozyumu, sorunlar ve çözüm yolları sempozyumu bildirileri. İçinde S. Sever (Ed.), *Çocuk kitaplarında yazınsal nitelik* (s. 253-267). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve TÖMER Dil Öğretim Merkezi.
- Dilidüzgün, S. (2004). Okuma öğretimi hedefleri bağlamında Türkçe ders kitaplarındaki çocuk edebiyatı ürünleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 43-55. <https://hayefjournal.org/tr>
- Dilidüzgün, Ş. (2011). Theoretical and applied researches on Turkish language teaching. İçinde G. L. Uzun & Ü. Bozkurt (Eds.) *İlköğretim Türkçe metin çalışmalarında metin türü farkındalığı*. (p. 459- 474). Die Blaue Eule.
- Ekinci, B., & Kılıç, Y. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinin deyim varlığı açısından incelenmesi. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 13, 50. <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>
- Ekinci Çelikpazu, E., & Aktaş, E. (2011). MEB 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(2), 413-424. <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423934147.pdf>
- Fırat, H., & Mocan, A. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerde yer alan değerler, 183(183), 25-49. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tsadergisi/issue/21495/230444>
- Hilliard, A. D.(2014). A Critical examination of representation and culture in four english language textbooks. *Language Education in Asia*, 5(2), 238-252. <http://dx.doi.org/10.5746/LEiA/14/V5/I2/A06/>
- Hirst, N., & Wilkinson, C. (2021). Student authors, children's literature and early childhood education for sustainability: findings from a pedagogic research project. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 9(1), 40-57. <http://researchonline.ljmu.ac.uk/id/eprint/16257/>
- İşcan, A., Efendioğlu, S., & Ada, Ş. (2007). Türkçe ders kitaplarında yer alan edebî metinlerin öğrencilere estetik zevk kazandırmadaki rolü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 59-76.
- İşeri, K. (2014). Türkçe ders kitabı çözümlenmeleri. İçinde H. Ülper (Ed.), *Türkçe ders kitaplarındaki resimler*. (s.92-107). Pegem A Yayıncılık.

- Kana, F., & Kiler, B. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının öğretim programındaki anahtar yetkinlikler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(2), 741-755. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1829468>
- Karabulut, A. (2021). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından 8. sınıf Türkçe ders kitabının incelenmesi. *ANASAY*, 5(16), 119 – 131. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/anasay/issue/62553/921848>
- Karaca, G., & Temizyürek, F. (2017). Sevim Ak'ın öykülerinin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 177-195. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/230094>
- Karakuş, N. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin dil ve anlatım yönünden incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 7(18), 567-593, <http://dx.doi.org/10.14225/Joh420>
- Kaya, M. (2019). Türkçe öğretmenleri ile Türkçe öğretmeni adaylarının Türkçe ders kitaplarındaki metinlerle ilgili görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21), 323-342. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksbd/issue/50850/590927>
- Keklik, S. (2009). 1-8. Sınıf Türkçe dersi ders kitaplarının metin türleri ve özellikleri açısından incelenmesi. *I. Uluslararası Türkiye Eğitim araştırmaları Kongresi*, 1-17. www.oc.eab.org.tr/egtconf/pdfkitap
- Kirazlı, N. (2018). Türkçe eğitimi ve çocuk edebiyatı kurultayı. İçinde S. Karagül. (Yay. Haz.), *Behiç Ak'ın çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğa görelilik açısından incelenmesi (s.409-417)* Ankara Üniversitesi Yayınları. <http://cogem.ankara.edu.tr>
- Koca, E. (2015). *Okul öncesi dönemde kitap ve çocuk kitapları*. Çamlıca Çocuk Yayınları.
- Kolaç, E. (2009). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. <http://www.insanbilimleri.com>
- Kong, J. E., & Sung, K. (2021). English teachers' views on culture teaching through analyzing cultural background in middle school English textbooks. *Studies in Foreign Language Education*, 35(3), 167-190.
- Körükçü, Ö. (2012). Okul öncesi eğitime yönelik resimli çocuk kitaplarının bulunması gereken temel özellikler açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 243-254. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trakyasobed/issue/30218/326238>
- Kurtoğlu Zorlu, Ö. (2021). Metinlerin temalara uygunluğu bakımından Türkçe ders kitapları üzerine bir inceleme. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 7(1), 1-11 <https://doi.org/10.24289/ijsser.797498>
- Küçükavşar, A., & Hasırcı, S. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin çocuğa göreliliği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(24), 57-76. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkusbed/issue/19560/208452>
- İnce Samur, A. Ö. (2021). Analysis of Preschool Children's Books in The Context of Children's Literature: Case of University of London Library. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 6(15), 2561-2594. <http://dx.doi.org/10.35826/ijoec.498>
- İşeri, K. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin metinsellik özellikleri. H. Ülper (Ed.), *Türkçe ders kitabı çözümleneleri* (s. 91-112). Pegem Yayıncılık.
-

- Mert, E. L. (2011). 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin metinsellik ölçütlerine uygunlukları. *Dil Dergisi*, 153, 7-23. <https://dSPACE.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/62602>
- Meydan, E. (2021). Ortaokul (5, 6, 7, 8) Türkçe ders kitaplarındaki edebi metinlerin değerler eğitimi açısından yeterliliği üzerine bir inceleme. *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 23-36. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tudad/issue/65661/1004391>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2019). *Genişletilmiş kaynak: Nitel veri analizi*. (Çeviri Ed.: S. Akbaba-Altun & A. Ersoy). Pegem Akademi Yayınları.
- Mutlu, H.H., Süğümlü, Ü., & Çinpolat, E. (2018). Türkçe dersi öğretim programı (2018) temelinde hazırlanan ortaokul Türkçe ders kitaplarının öğretmen görüşleriyle değerlendirilmesi. *Millî Eğitim*, 48(224), 101-121. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/50252/648749>
- Nalinci, G. Z. (2018). Çocuk ve kitap. İçinde E. Çer (Ed.), *Okul öncesinde çocuk kitaplarıyla görsel okur yazarlık* (s. 37-68). Eğiten Kitap.
- Özdemir, E. (1983). Anadili olarak Türkçe öğretimi. *Türk Dili Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı*, 379-380, s.28.
- Saltık, O. (2016). *Derlenmiş masallar ile kurgulanmış masalların çocuğa göreliği* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Sarıçan, E. (2018). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinlerin çocuk edebiyatı kriterlerine uygunluğu* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Saxby, M. (2007). *Books in the life of a child: Bridges to literature and learning*. Macmillan Publishers.
- Sever, S. (2009). Çocuk ve okuma kültürü sempozyumu. İçinde A. Afacan (Ed.), *Türkiye'deki, bilimsel ve sanatsal nitelikteki çocuk edebiyatı etkinliklerine ilişkin genel bir değerlendirme* (s. 15-27). Eğitim Sen Yayınları. <http://egitimsen.org.tr/>
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem.
- Sever, S. (2013). *Etkinliklerle Türkçe öğretimi*. Tudem.
- Sezer, K. (2020). Çiğdem Kaplangı'nın çocuk kitaplarının çocuğa görelik ilkesi açısından incelenmesi. *TÜBAD*, V(II), 347-359. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubad/issue/59101/727548>
- Şirin, M. R. (2000). *99 soruda çocuk edebiyatı*. Çocuk Vakfı Yayınları.
- Tavşancıl, E., & Aslan, A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon Yayıncılık.
- Temizkan, M. (2014). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının Türkçe dersi öğretim programındaki temel beceriler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(1), 49-72. <http://www.anadiliegitimi.com/tr/pub/issue/1355/15985>
- Türkben, T. (2019a). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletildiği değerler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 508-526. <http://www.anadiliegitimi.com/tr/pub/issue/47450/541659>
- Türkben, T. (2019b). Etkinliklerle çocuk edebiyatı yapıtlarının Türkçe öğretiminde kullanılması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (16), 160-179. 10.29000/rumelide.616917
- Türkben, T. (2019c). Türkçe ders kitaplarındaki metin resimlerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 650-672. 10.17679/inuefd.547841

- Ural, S. (2019). Erken çocukluk döneminde çocuk edebiyatı. İçinde M. Gönen (Ed.), *Okul öncesi çocuk kitaplarının tanımı*. (s.41-52). Eğiten Kitap.
- Varışoğlu, B., & Tuzcuoğlu Aksin, Ő. H. (2019). Andrew Clements'in Bunun adı Findel adlı çocuk edebiyatı eserinin çocuğa görelilik açısından incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (16), 639-656. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/rumelide/issue/48570/619651>
- Yeniçeri, K. (2018). *Bestami Yazgan'ın hikâyelerindeki iletilerin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Yıldırım, A., & Şimşek H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN ÇOCUĞA GÖRELİK İLKESİ BAĞLAMINDA ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ İLE İNCELENMESİ: BİR DURUM ÇALIŞMASI

Öz

Ders kitapları, okul türü öğrenmede temel kaynak olarak kullanılmaktadır. Türkçe derslerinde kullanılan ders kitapları da öğrencilerin yazınsal ve öğretici metinlerle karşılaştığı en temel araçlardır. Türkçe derslerinin amacına ulaşması, bilgi edindirmenin yanı sıra dört temel dil becerisini kazandırma ve sanatsal ürünlerle yaratıcı bir ortam oluşturularak gerçekleştirilmesine bağlıdır. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin niteliği, öğrencilerin okuma kültürü edinme sürecinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığınca (MEB) hazırlanan Ortaokul (5-8.sınıf) Türkçe Ders Kitaplarındaki metinler, “çocuğa görelilik” açısından uygun olup olmadığını belirlemek temel amaçtır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. 12 haftalık bir ders sürecinde durum çalışması deseni ile yürütülmüştür. Çalışmanın evrenini Türkiye’deki Eğitim Fakülteleri ve Ortaokul Türkçe Ders Kitapları, çalışma grubunu ise ölçüt örnekleme ile seçilen bir devlet üniversitesindeki ortaokul Türkçe ders kitaplarının incelendiği seçmeli bir dersin 24 öğretmen adayı ve MEB Yayınları Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki rastgele seçilen yazınsal özellikler taşıyan 24 metin oluşturmaktadır. Çalışma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı bahar dönemindeki bir derste, 12 hafta süresince Türkçe öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, doküman incelemesi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile öğretmen adaylarından (ilk ve son hafta) ve her öğretmen adayının Türkçe ders kitaplarındaki metinleri incelemesi ile toplanmıştır. Veri toplama araçları, iki alan uzmanı tarafından düzenlenerek son şekli verilmiştir ve veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Türkçe derslerinin etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi, ders kitaplarındaki metinlerin nitelikli olmasına doğrudan bağlıdır. Çalışmanın öğrencilerin okuma kültürü edinmelerinde temel araç olan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin, öğretmen adayları ve alan uzmanı tarafından incelenmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Çalışma sonucunda öğretmen adaylarında, Türkçe ders kitaplarındaki metinler hakkında yorum yapabilme bir bakıma bakış açısı oluşması bakımından olumlu gelişmeler gerçekleştiği belirlenirken, incelenen metinlerdeki iletilerin ve resimlerin çocuğa görelilik ilkesini taşımadığı belirlenmiştir. Çalışmayla ilgili olarak kitaplardaki metinler ve öğretmen adayları bakımından çeşitli önerilere yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Türkçe ders kitapları, metinler, çocuğa görelilik, çocuk edebiyatı.

GİRİŞ

Bireyin kendini gerçekleştirme, okuma kültürü edinme sürecine ilişkin toplumsal bir anlayışın eğitim-öğretimde yer almasına doğrudan bağlıdır. Türkçe derslerinde yer alan metinlerin niteliği de bu noktada belirleyici bir rol üstlenir. Türkçe dersi, dört temel dil becerisinin etkili biçimde kullanılıp, yazınsal nitelikli metinlerle işlendiğinde, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerine ve okuma kültürü edinmelerine olanak sağlar. Başka bir söyleyişle özellikle Türkçe dersleri, bilginin yanı sıra beceri edindirme ve sanatsal ürünlerle etkili iletişim kurma amacı taşımalı; aynı zamanda öğrencilerin ilgileri gözönünde tutularak dilsel, bilişsel ve kişilik gelişimleri temelinde geliştirilmelidir (Hilliard, 2014; İşeri, 2014; Sever, 2013). Bu doğrultuda Türkçe dersinin temel aracı olan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin niteliği de daha önemlidir.

Türkçe ders kitaplarında metinler, öğretmenlerin ve dolayısıyla öğrencilerin etkileşime girdiği araçlar olarak temel ders kaynağı olarak görülmektedir. Anlama ve anlatma becerileriyle birlikte öğrenme sürecinin de daha çok okuma becerisi ile gerçekleştiği düşünüldüğünde seçilecek metinlerin önemi anlaşılmaktadır. (Bağcı & Ünal, 2013; Çiftçi vd., 2007; Fırat & Mocan, 2014; Kong & Sung, 2021; Mert, 2011). Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin niteliği, öğrencilerin okuma sevgisi/kültürü edinmelerinde ve dolayısıyla akademik yaşamlarında önemli bir rol oynamaktadır.

Kitaplardaki metinlerin niteliği, çocuk edebiyatının temel ilkeleri doğrultusunda çocuğa görelilik ilkesi öncelenecek belirlenmelidir. Özdemir (1983: 28)'e göre "çocuğa görelilik", çocuğun ilgi ve beklentilerini, gereksinimlerini, dil evrenini göz önünde tutmayı, hazırlanacak okuma metnini bunlarla örtüştürmeyi zorunlu kılar. Öte yandan çocuğa görelilik ilkesi çerçevesinde hazırlanan metinler, çocuğun düzeyine ve yaşına uygun olmalıdır. Çocuk okurun kendi dünyasında anlamlandıramadığı bir kitap onu okuma eyleminden uzaklaştırabilir. Bu noktada çocuksuluk ve çocuğa görelilik kavramları arasındaki ayrımın iyi yapılması gerekmektedir. Çocuksuluk, dilin acemice kullanımı, anlatımda illiklik olarak görülmektedir. Çocuğa görelilik ise, çocuğun ilgisini, gereksinimlerini, dil evrenini göz önünde bulundurmaya gerektirir (Sever, 2012). Şirin'e (2000: 19) göre "çocuğa göre deyince, çocuklar için yapılacak edebiyatın çocuğun büyüme ve gelişme çağlarına, psikolojisine, sözcük ve kavram ilgisine, algılama dünyasına uygun bir duyarlılık anlaşılmalıdır". Bu tanımlardan yola çıkarak çocuğa göre olan bir metnin, çocuğun yaş düzeyine, ilgisine, dilsel, bilişsel, kişilik vs. gelişimlerine uygun sanatsal ve estetik bir anlayışla çocuksuluktan uzak bir şekilde oluşturulması gerekir. Bu bağlamda çocuğa göre oluşturulmuş yazınsal metinler, çocukların anlama ve anlatma becerilerini etkili bir şekilde kullanmasını, soru sorma becerisi edinmesini, öğrenme sürecine girmesini sanatsal metinlerle yanıtlayan en etkili araçlardır (Aslan, 2013; Canlı, 2015; Çer, 2016; Demirel & Kökçü, 2019; Karaca & Temizyürek, 2017; Kirazlı, 2018; Saltık, 2016; Saxby, 2007; Sever, 2009; Sezer, 2020; Varışoğlu & Tuzcuoğlu Aksin, 2019; Yeniçeri, 2018).

Çocuklara seslenen kitaplardaki metinlerin niteliğini belirleyen özellikler; dış yapı, iç yapı ve eğitsel ilkeler olarak üç temel başlıkta ele alınır (Sever, 2009). Dış yapı ve iç yapı, çocuk kitaplarının yapısal özellikleridir. Dış yapı özellikleri: boyut, harfler, kağıt, kapak, cilt, resimleme, plan ve öykü uzunluğu, künye bilgileri; iç yapı özellikleri: tema, konu, dil ve anlatım, kahramanlar, iletiler (Koca, 2015; Körükçü, 2012; Nalinci, 2018; Ural, 2019) başlıkları

çerçevesinde incelenebilir. Bu bağlamda erken dönemden başlayarak kitaplardaki metinlerin çocuk edebiyatının temel ilkeleri çerçevesinde, özellikle iletileri ve resimleri ile çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak oluşturulması, onların bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine olumlu yönde katkılar sağlayacağı bilinmektedir (Cesur & Baş, 2015; Hirst & Wilkinson, 2021; İnce Samur, 2021).

Bu çalışmayla ilgili olarak ulaşılan çalışmalarda, ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tür ve tema çeşitliliğinde kısmen yeterli olduğu (Türkben, 2019); metinlerin temalara uygunluğunda yetersiz olduğu (Kurtoğlu Zorlu, 2021); Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinin deyim varlığı bakımından zengin olmadıkları (Ekinci & Kılıç, 2021); metinlerin dil ve anlatımında çocuğun düşünce ve duygu dünyasını olumsuz etkileyecek yaklaşımların örneklendiği kısaca “çocuğa görelik” ilkesine uyulmadığı bu nedenlerle de çocuğun okumaya ve dile olan yaklaşımının olumsuz etkileneceği belirlenmiştir (Bayram & Kara, 2020; Bogaerds-Hazenbergh, Evers-Vermeul & van den Bergh, 2022; Coşkun & Derse, 2021; Çakır, 2013; Dilidüzgün 2000; Dilidüzgün, 2011; Kana & Kiler, 2021; Karabulut, 2021; Karakuş, 2014; Keklik, 2009; Kolaç, 2009; Küçükavşar & Hasırcı, 2013; Meydan, 2021; Temizkan, 2014).

Bu çalışma, Türkçe ders kitaplarında yer alan yazınsal özellikler taşıyan öykü, şiir, anı türündeki metinlerin iletileri ve resimleri açısından çocuğa göre olup olmadığını belirlemek amacıyla 14 haftalık ders sürecinde (1 hafta ara sınav- 1 hafta dönem sonu sınavı nedeniyle 12 hafta) gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla çalışmada ilk aşama, öğretmen adaylarının dersin ilk ve son haftası Türkçe ders kitaplarındaki metinlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi; ikinci aşama ise ders hocası tarafından (araştırmacı) çocuk edebiyatı hakkında kuramsal bilgi verilmesi (ilk dört hafta), ardından geriye kalan sekiz haftada, rastgele seçilen yazınsal özellikler taşıyan 5,6,7,8. Sınıf Türkçe ders kitaplarından rastgele seçilmiş metinlerin iletileri ve resimleri açısından (her hafta) üç öğretmen adayının önceden hazırlanıp sunum yapması ve ders ortamında bu metinlerin tartışılması temelinde incelenmesidir. Üçüncü ve son aşama ise bu metinlerin araştırmacı tarafından yeniden gözden geçirilerek incelenmesinden oluşmaktadır. Sözü edilen bu genel amaç çerçevesinde öğretmen adayları ile gerçekleştirilen “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu Soruları” ve metinlerin iletileri ve resimleri açısından incelenmesi sürecindeki sorulara yöntem kısmında yer verilmiştir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, 12 haftalık ders süreci boyunca öğretmen adaylarının 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin çocuk edebiyatı özellikleri çerçevesinde çocuğa göre olup olmadığına ilişkin görüşlerini almak (ilk ve son görüşme sorularıyla), onlardaki değişimi gözlemlemek ve bu süreçteki gelişimlerini ortaya koymak; aynı zamanda Türkçe ders kitaplarındaki (öğretmen adaylarınca rastgele seçilen) metinlerin iletilerinin ve resimlerinin öğretmen adaylarınca ders öncesinde hazırlanan rapor, ders sunumunda bu raporun sunulması, tartışmalarla yeniden düzenlenmesi ve araştırmacının yeniden inceleyip son halini vermesi ile bu metinlerin çocuğa göre olup olmadığını belirlemektir.

Alt amaçlar

Çalışmanın temel amacına bağlı olarak iki alt amaç başlığı bulunmaktadır. 1. Alt amaç soruları, dersin ilk haftası ve son haftası Türkçe öğretmen adayları ile gerçekleştirilen görüşme sorularıdır, bunlar:

1. Türkçe Ders kitaplarında gördüğünüz eksiklikler/sorunlar nelerdir?
2. Türkçe Ders kitaplarındaki metinler sizce çocuğa göre midir?
3. Türkçe Ders kitaplarındaki resimler sizce çocuğa göre midir?
4. Ders sonunda edinmek istediğiniz/edindiğiniz kazanımlar nelerdir?

Çalışmanın 2. Alt amaç soruları ise metinlerdeki iletilerin ve resimlerin çocuğa göreliğini belirlemek amacıyla yer alan sorular ile belirlenmiştir:

İletiler

- 1.İletiler, öğrencilerin çıkarım yapmasına olanak sağlayan bir şekilde mi yoksa doğrudan öğüt veren bir anlayışla mı verilmiştir?
- 2.İletiler, öğrencileri soru sormaya, düşünmeye yönlendirecek özellikler taşımakta mıdır?
- 3.İletiler, insana ve yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilecek özellikler taşıyor mu yoksa öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını örseleyecek durumları mı örneklendirmektedir?

Resimler

- 4.Resimler, renk ve çizimleri ile sanatsal ve estetik özellikler taşımakta mıdır?
5. Resimler, yazılı metin olmadan çıkarım yapılmasına olanak sağlamakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, analizi yapılacak olan verilerin ayrıntılı bir biçimde ortaya çıkarılmasına olanak tanır. “Nitel araştırmalarda, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi farklı kaynaklardan elde edilen büyük miktardaki veriler önce incelenerek kodlanır ve sonra kodlamalar dikkate alınarak sentezlenerek bulgulara ulaşılır” (Büyüköztürk vd., 2012, 240).

Bu çalışma, durum çalışması deseni ile gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması, bir sonuca ulaşmak için verileri önceki kuramsal önermelerle destekleyerek, veri toplama süreçlerini içeren bir görgül araştırmadır (Akar, 2016: 118). Öte yandan çalışmada verilerin toplanmasında kaynakların kitaplar olması ve çalışma konusunun kitaplardaki metinlerin içeriğiyle ilgili olması nedeniyle doküman analizi kullanılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır” (Yıldırım & Şimşek, 2016, 187).

Çalışma Grubu

Durum çalışmasının avantajlarına bağlı olarak ölçüt örnekleme ile çalışma grubu belirlenmiştir. Ölçüt örneklemede temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2016: 122). Araştırmanın evrenini Türkiye'deki Eğitim Fakülteleri ve Ortaokul Türkçe Ders Kitapları, çalışma grubunu ise ölçüt örnekleme ile seçilen bir devlet üniversitesindeki ortaokul Türkçe ders kitaplarının incelendiği seçmeli bir dersin 24 öğretmen adayı ve MEB Yayınları Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki rastgele seçilen yazınsal özellikler taşıyan 24 metin oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Çalışma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı bahar dönemindeki bir derste 12 hafta Türkçe öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, doküman incelemesi ve görüşme ile toplanmıştır. Gözlem tekniğinin en önemli özelliği, gözlenenlerin kendi doğal ortamları içinde bulunmasıdır. Birçok davranış, ancak bu şekilde objektif olarak belirlenebilir (Karasar, 2012: 157). 12 haftalık ders sürecinde öğretmen adaylarındaki değişim ve gelişim, gözlem ve görüşme yoluyla incelenmiş, veriler görüşme yoluyla toplanmıştır. Görüşme, sözlü iletişim yoluyla veri toplama (soruşturma) tekniğidir (Karasar, 2012: 165). Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile öğretmen adaylarından (ilk ve son hafta) veri toplanmıştır. Veriler, ilk ve son görüşme soruları ve her öğretmen adayının Türkçe ders kitaplarındaki metinleri incelemesi ile gerçekleşmiştir. Veri toplama araçları, iki alan uzmanı tarafından düzenlenerek son şekli verilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğini belirlemek için 24 metinden rastgele seçilen 6 metin, iki uzman tarafından ayrı ayrı incelenmiş, daha sonra iki uzmanın değerlendirmeleri arasındaki tutarlılığa bakılmıştır. Bunun için kodlayıcılar arası güvenilirlik, "Güvenirlik = Görüş Birliği/Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı" (Tavşancıl & Aslan, 2001: 81; Miles & Huberman'ın, 2019) formülü kullanılmıştır. Yapılan hesaplama sonucunda uzmanlar arasındaki tutarlılık yüzde 70'in üzerinde (.91) bulunmuştur. Verilerin çözümlenmesinde sıklık (frekans) ve yüzde hesaplamaları yapılmış, veriler tablolştırılmış ve yorumlanmıştır.

Tablo 1. Veri Toplama Araçları

Çalışma Planı					
Desen	Aşama	Amaç	Model	Yöntem	Teknik
Durum Çalışması	1	Öğretimin tasarlanması	Tarama	Nitel	Doküman Analizi
	2	2.1.Var olan durumun belirlenmesi	Tarama	Nitel	2.1.Betimsel
		2.2. Öğretimin uygulanması ve geliştirilmesi (ilk hafta)	Tarama	Nitel	2.2.İlk Görüşme Sorularının Uygulanması ve ders süreci hakkında bilgi verilmesi (Öğretmen adaylarına)
		2.3. Kuramsal bilginin verilmesi (1-4.hafta, toplam dört hafta)			2.3.Ders süreci (Öğretmen adaylarıyla) İçerik Analizi
3	Öğretimin uygulanması ve geliştirilmesi (5.-12.hafta, toplam 8 hafta)			Betimsel Ders sürecinde Türkçe ders kitabı metinlerinin incelenmesi (Araştırmacı ve Öğretmen adaylarıyla) Son Görüşme Sorularının Uygulanması (son hafta) İçerik Analizi	
4	Öğretimin değerlendirilmesi	Tarama	Nitel	İçerik Analizi	

Verilerin Analizi

Çalışmada, görüşme ve ders sürecindeki incelenen metinlerden elde edilen verilerin analizi, içerik analizi ile gerçekleştirilmiştir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım & Şimşek, 2016: 242).

Dersin ilk haftası, 24 öğretmen adayına “Öğretmen Adaylarına İlişkin İlk Görüşme Soruları”, dağıtılarak kendileri tarafından doldurulması istenmiştir. Öte yandan 1 ile 4. haftalarda yani toplam dört hafta, öğretmen adaylarına iki ders saati süresince çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatının nitelikli metinlerinin/kitaplarının taşınması gereken özellikler çerçevesinde kuramsal bağlamda ders işlenmiştir. Öte yandan ilk hafta, ders kitaplarının çocuğa görecelik ölçütleri açısından öğretmen adayları tarafından inceleneceği belirtilmiştir. Bu ölçütler, ikinci hafta dersin hocası tarafından derste verilmiş ve sunum yapacakların listesi sırasıyla oluşturulmuştur. Metinlerin seçiminde öğretmen adaylarının sayısına bağlı olarak toplam 24 kişinin her hafta 3'er kişi olmak üzere toplamda 8 hafta sunum yapacak şekilde hazırlanmaları; metinleri 5.sınıf ders kitabından başlayarak 8.sınıfa kadar rastgele olarak seçmeleri ve ilk dört hafta derste anlatılan çocuk edebiyatı bilgileri kapsamında metinleri incelemeleri istenmiştir. Kitapların 5. haftadan itibaren 3'er öğretmen adayı tarafından sırayla 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe Ders kitaplarındaki metinlerin incelenmesine başlanmıştır. Bu ölçütler, metinlerin “yaş düzeyine uygunluğu, yazım ve noktalama yanlışları, iletilerin ve resimlerinin çocuğa göreceliği” açısından incelenmesidir. Ancak bu çalışmada sınırlamaya gidilerek metinlerin yalnızca “iletileri ve resimleri açısından çocuğa göre” olup olmadığı verilerine yer verilmiştir. Metinlerin sunumu, 5. haftadan başlayarak üç öğretmen adayı tarafından belirlenen ölçütler çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan her sunum, dersin hocasının yönlendirmeleri ile sınıfta tartışma ortamı oluşturularak sınıfça birlikte değerlendirilmiş ve her sunumun raporunun dönemin son haftası verilecek şekilde yeniden düzenlenerek dersin hocasına iletilmesi istenmiştir. Son hafta ise dersin genel özeti ve yorumu yapılmış ve ardından “Öğretmen Adaylarına İlişkin Son Görüşme Soruları” uygulanarak süreç tamamlanmıştır. 12 hafta boyunca, Türkçe ders kitaplarındaki metinler, belirlenen ölçütler ve çocuk edebiyatının nitelikli metinlerinin taşınması gereken özellikler çerçevesinde incelenmiş ve ders süreci yorumlar, beyin fırtınaları, tartışmalar ve görüşlerle desteklenerek sürdürülmüştür.

BULGULAR

Öğretmen Adaylarıyla İlk ve Son Görüşme Sorularının Analizi

Tablo 2. (İlk Görüşme) Türkçe Ders Kitaplarında Gördüğünüz Eksiklikler/Sorunlar Nelerdir?

Konu	f	%
Yazım ve noktalama yanlışları	12	50
Resimlerin çocuğun ilgisini çekebilecek düzeyde olmaması	10	41,6
Metinlerin nitelikli olmaması	10	41,6
Eğlenceli ve düşünme geliştiren metinlerin/etkinliklerin yetersizliği	9	37,5
Düzeğe uygun olmayan metinler	7	29,1
Görsellerle metinlerin uyumsuzluğu	5	20,8

Hayal kurmaya yönlendirecek uyarıların yetersizliği	5	20,8
Kitapların dış yapısının niteliksiz olması	4	16,6
Düzeğe uygun olmayan sözcüklerin kullanımı	3	12,5
Bazı metinlerin uzun olması	3	12,5
Metin türlerinin yetersizliği	3	12,5
Metinlerin günümüz edebiyatından örnekler taşıması	1	4,1
Kitapların ders kitabından öteye gidememesi	1	4,1

Tablo 2'ye göre, öğretmen adaylarıyla yapılan ilk görüşmede "Türkçe Ders kitaplarında gördüğünüz eksiklikler/sorunlar nelerdir?" sorusuna 24 kişiden en yüksek oranla yüzde 50'si "Yazım ve noktalama yanlışları"; ikinci en yüksek oranla yüzde 41,6'sı "Resimlerin çocuğun ilgisini çekebilecek düzeyde olmaması" ve "Metinlerin nitelikli olmaması"; üçüncü en yüksek oranla yüzde 37,5'i "Eğlenceli ve düşünme geliştiren metinlerin/etkinliklerin yetersizliği" olarak belirlenmiştir. Diğer yanıtların oranları sırasıyla, yüzde 37,5 ile "Eğlenceli ve düşünme geliştiren metinlerin/etkinliklerin yetersizliği"; yüzde 29,1 ile "Düzeğe uygun olmayan metinler"; yüzde 20,8 ile "Görsellerle metinlerin uyumsuzluğu" ve "Hayal kurmaya yönlendirecek uyarıların yetersizliği"; yüzde 16,6 ile "Kitapların dış yapısının niteliksiz olması"; yüzde 12,5 ile "Düzeğe uygun olmayan sözcüklerin kullanımı", "Bazı metinlerin uzun olması" ve "Metin türlerinin yetersizliği"; yüzde 4,1 ile "Metinlerin günümüz edebiyatından örnekler taşıması" ve "Kitapların ders kitabından öteye gidememesi" olarak belirlenmiştir.

Tablo 3. (Son Görüşme) Türkçe Ders Kitaplarında Gördüğünüz Eksiklikler/Sorunlar Nelerdir?

Konu	f	%
Yazım ve noktalama yanlışları	18	75
Metinlerin/Resimlerin nitelikli olmaması	17	70,8
Metinlerin çocuk edebiyatından örnekler taşıması	15	62,5
Hayal kurmaya yönlendirecek uyarıların yetersizliği	5	20,8
Eğlenceli ve düşünme geliştiren metinlerin/etkinliklerin yetersizliği	3	12,5
Görsellerle metinlerin uyumsuzluğu	2	8,3
Bilginin doğrudan verilmesi	2	8,3
Düzeğe uygun olmayan metinler	1	4,1
Kitapların dış yapısının niteliksiz olması	1	4,1

Tablo 3'e göre öğretmen adaylarıyla yapılan son görüşmede "Türkçe Ders kitaplarında gördüğünüz eksiklikler/sorunlar nelerdir" sorusuna, 24 kişiden en yüksek oranla yüzde 75'i "Yazım ve noktalama yanlışları"; ikinci en yüksek oranla yüzde 70,8'i "Metinlerin/Resimlerin nitelikli olmaması"; üçüncü en yüksek oranla yüzde 62,5'i "Metinlerin çocuk edebiyatından örnekler taşıması" olarak belirlenmiştir. Diğer yanıtların oranları sırasıyla yüzde 20,8'i "Hayal kurmaya yönlendirecek uyarıların yetersizliği"; yüzde 12,5'i "Eğlenceli ve düşünme geliştiren metinlerin/etkinliklerin yetersizliği"; yüzde 8,3'ü "Görsellerle metinlerin uyumsuzluğu" ve "Bilginin doğrudan verilmesi"; yüzde 4,1'i "Düzeğe uygun olmayan metinler" ve "Kitapların dış yapısının niteliksiz olması" olarak belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen ilk ve son görüşmede “Türkçe Ders kitaplarında gördüğünüz eksiklikler/sorunlar nelerdir? sorusuna ilk görüşmede en yüksek oranla kişilerin yüzde 50’si son görüşmede ise yüzde 75’i “Yazım ve noktalama yanlışları” yanıtını vermiştir. Son görüşmede kitaplardaki yazım ve noktalama yanlışlarına ilişkin görüşlerin yüzde 50’den 75’e yükselmesinde öğretmen adaylarının kitap incelemelerini etkili olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4. (İlk Görüşme) Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinler Sizce Çocuğa Göre Mi?

Metinlerin çocuğa göreliği	f	%
Hayır	14	58,3
Evet	10	41,7

Tablo 4’e göre öğretmen adaylarıyla yapılan ilk görüşmede “Türkçe Ders kitaplarındaki metinler sizce çocuğa göre mi?” sorusuna yanıt olarak 24 kişiden en yüksek oranla yüzde 58,3’ü “Hayır”; ikinci en yüksek oranla yüzde 41,7’si “Evet” olarak belirlenmiştir.

Tablo 5. (Son Görüşme) Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinler Sizce Çocuğa Göre mi?

Resimler çocuğa göre mi	f	%
Hayır	22	91,6
Evet	2	8,4

Tablo 5’e göre öğretmen adaylarıyla yapılan son görüşmede “Türkçe Ders kitaplarındaki metinler sizce çocuğa göre mi?” sorusuna, 24 kişiden en yüksek oranla yüzde 91,6’sı “Hayır”; yüzde 8,3’ü “Evet” olarak belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen ilk ve son görüşmede, “Türkçe Ders kitaplarındaki metinler sizce çocuğa göre mi?” sorusuna ilk görüşmede en yüksek oranla kişilerin yüzde 58,3’ü “hayır” yanıtını vermiş, son görüşmede ise bu oran yüzde 91,6’ya çıkmıştır. Yanıtlardan da anlaşılacağı gibi, 12.haftada gerçekleştirilen son görüşmede kitaplardaki metin incelemelerine bağlı olarak öğretmen adaylarının çoğunluğunda kitaplardaki metinlerin çocuğa göre olmadığına ilişkin görüşlerinin değiştiği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 6. (İlk Görüşme) Türkçe Ders Kitaplarındaki Resimler Sizce Çocuğa Göre Mi?

Resimler çocuğa göre mi	f	%
Hayır	15	62,5
Evet	9	37,5

Tablo 6’ya göre öğretmen adaylarıyla yapılan ilk görüşmede “Türkçe Ders kitaplarındaki resimler sizce çocuğa göre mi?” sorusuna yanıt olarak 24 kişiden en yüksek oranla yüzde 62,5’i “Hayır”; ikinci en yüksek oranla yüzde 37,5’i “Evet” olarak belirlenmiştir.

Tablo 7. (Son Görüşme) Türkçe Ders Kitaplarındaki Resimler Sizce Çocuğa Göre Mi?

Resimler çocuğa göre mi	f	%
Hayır	23	95,8
Evet	1	4,2

Tablo 7'ye göre öğretmen adaylarıyla yapılan son görüşmede "Türkçe Ders kitaplarındaki resimler sizce çocuğa göre mi?" sorusuna, 24 kişiden en yüksek oranla yüzde 95,8'i "Hayır"; yüzde 4,2'si ise "Evet" olarak belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen ilk ve son görüşmede "Türkçe Ders kitaplarındaki resimler sizce çocuğa göre mi?" sorusuna ilk görüşmede en yüksek oranla kişilerin yüzde 62,5'i "hayır" yanıtını vermiş, son görüşmede ise bu oran yüzde "95,8"e çıkmıştır. Yanıtlardan da anlaşılacağı gibi, 12.haftada gerçekleştirilen son görüşmede kitaplardaki metin incelemelerine bağlı olarak öğretmen adaylarının çoğunluğunda kitaplardaki resimlerin çocuğa göre olmadığına ilişkin görüşlerinin değiştiği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 8. (İlk Görüşme) Ders Sonunda Edinmek İsteddiğiniz Kazanımlar Nelerdir?

Kazanımlar	f	%
Sorunlara çözüm bulmak	18	75
Konuyla ilgili donanımlı hale gelmek	7	29,1
Türkçeyi doğru kullanmak	2	8,3
Türkçenin doğru kullanılmasında örnek olmak	2	8,3
Öğrencilerin eleştirel düşüncelerini sağlamak	1	4,1

Tablo 8'e göre öğretmen adaylarıyla yapılan ilk görüşmede "Ders Sonunda edinmek istediğiniz kazanımlar nelerdir?" sorusuna 24 kişiden en yüksek oranla yüzde 75'i "Sorunlara çözüm bulmak"; ikinci en yüksek oranla yüzde 29,1'i "Konuyla ilgili donanımlı hale gelmek"; üçüncü en yüksek oranla yüzde 8,3'ü "Türkçeyi doğru kullanmak" ve "Türkçenin doğru kullanılmasında örnek olmak"; son olarak ise yüzde 4,1'i "Öğrencilerin eleştirel düşüncelerini sağlamak" olarak belirlenmiştir.

Tablo 9. (Son Görüşme) Ders Sonunda Edinmek İsteddiğiniz/Edindiğiniz Kazanımlar Nelerdir?

Kazanımlar	f	%
Türkçe ders kitaplarındaki metinleri daha nitelikli oluşturmak	16	66,6
Konuyla ilgili bilgiler arttı ve değişti	5	20,8
Öğrencileri nitelikli çocuk edebiyatı metinleriyle buluşturma isteği oluştu	2	8,4
Türkçenin doğru kullanılmasında örnek olmak	1	4,2

Tablo 9'a göre öğretmen adaylarıyla yapılan son görüşmede "Ders Sonunda edinmek istediğiniz/edindiğiniz kazanımlar nelerdir?" sorusuna, 24 kişiden en yüksek oranla yüzde 66,6'sı "Türkçe ders kitaplarındaki metinleri daha nitelikli oluşturmak"; ikinci en yüksek oranla yüzde 20,8'i "Konuyla ilgili bilgiler arttı ve değişti" ve üçüncü en yüksek oranla yüzde 8,4'ü "Öğrencileri nitelikli çocuk edebiyatı metinleriyle buluşturma isteği oluştu"; diğer bir yanıt ise yüzde 4,2 ile "Türkçenin doğru kullanılmasında örnek olmak" olarak verilmiştir.

Öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen ilk ve son görüşmede, "Ders Sonunda edinmek istediğiniz/edindiğiniz kazanımlar nelerdir?" sorusuna ilk görüşmede en yüksek oranla kişilerin yüzde 75'i "Sorunlara çözüm bulmak" yanıtını vermiş, son görüşmede ise en yüksek oranla yüzde 66,6'sı "Türkçe ders kitaplarındaki metinleri daha

nitelikli oluşturmak” yanıtını vermişlerdir. Yanıtlardaki bu değişimin 12 haftalık süreçte Türkçe ders kitabındaki metinleri incelemelerine bağlı olarak oluştuğu öngörülmektedir.

Metin İncelemeleri

5., 6., 7. ve 8. Sınıf Ders Kitaplarındaki Metinlerin İncelenmesi

Bu bölümde 5., 6., 7. ve 8. Sınıf ders kitaplarındaki rastgele seçilmiş yazınsal özellikler taşıyan (öykü, şiir, anı) metinlerdeki iletilerin ve resimlerin çocuğa göre olup olmama açısından ders süresince öğretmen adayları ve ardından araştırmacı tarafından son düzenlemesi yapılarak incelenmiştir.

Tablo 10. İletiler, Öğrencilerin Çıkarım Yapmasına Olanak Sağlayacak Şekilde Oluşturulmuş Mudur?

İletilerin veriliş şekli	f	%
Hayır	22	91,6
Evet	2	8,3

Tablo 10’a göre, incelenen 24 metindeki iletilerin en yüksek oranla yüzde 91,6 ‘sının doğrudan verildiği, okurun çıkarım yapmasına olanak sağlayan bir şekilde oluşturulmadığı belirlenmiştir.

Örneğin, 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda 1. Tema’daki “Çocuk ve Baloncu” adlı metnin temel iletileri, iyilik yapmanın karşılıklı olacağı ve verilen sözün tutulmasının bireyin isteğine, çıkarına göre değişebileceğidir. Metnin konusu ile açıklamak gerekirse bir baloncunun balonları ağaca takılır, yoldan geçen bir çocuk da balon almak ister ancak parası yoktur. Baloncu, çocuğa balonları kurtarırsa ona balon vereceğini söyler. Çocuk balonları kurtarır ancak bir balon ağacın en üst dalına takılmıştır. İlk başta söylediği gibi balon vermek yerine baloncu o balonu almasını söyler. Çocuğun o balona ulaşması olanaksızdır. Çocuk, üzgün ve çaresiz bir şekilde kalakalır. Bu öyküde, çocuğun “Ne kadar çabalarsan çabala iyiliğin karşılığını alamazsın” gibi umutsuz bir yaklaşım vardır. Öte yandan verilen sözün tutulmaması da örnek olarak gösterilmektedir. Bu bağlamda öyküde, çocuğa değer verilmeyen bir ortamın örneklendirildiği ve bu durumun çocuğun duygu ve düşünme örselenmesine neden olabileceği için metnin iletilerinin çocuğa göre olmadığı belirlenmiştir.

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda 1. Tema’daki “Cephane Sandığındaki Kitap” adlı metnin iletileri, kitabın her koşulda değerli olması gerektiğidir. Atatürk, bir yolculuğu sırasında kitaplarının da taşınmasını ister. Kolilerle kitapların taşınması planlanır ancak Atatürk cephanesinin sandıklarında kitapların daha korunaklı taşınacağını söyler. Bir zamanlar cephanelerin taşındığı sandıkta şimdi kitapların taşınması, kitapların bir ülkenin gelişiminde ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu öyküde, dolaylı bir anlatımla kitabın önemi ve değeri anlatılmaktadır. Bu nedenle okurun düşünmesine, çıkarım yapmasına olanak sağlandığı belirlenmiştir.

7.Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda 3. Tema’daki “Küçük Çocuk” adlı metinde resim yapmaya hevesli bir çocuğun öğretmenin baskısıyla olumsuz yönlendirilmesi ve resim yapmaktan uzaklaşması anlatılmaktadır. Ancak öykü sonunda başka bir okula giden çocuğun yeni resim öğretmeni onu özgür bırakarak tekrar düşünmesine yönelik bir yaklaşım örneklendirilmiştir. Bu bağlamda öykü dolaylı bir şekilde çocuğun kendi düşünmesi ve kendi ürünlerini ortaya koymasından olumluudur.

Tablo 11. İletiler, Öğrencileri Soru Sormaya, Düşünmeye Yönlendirecek Özellikler Taşımakta Mıdır?

	f	%
Hayır	23	95,8
Evet	1	4,1

Tablo 11'e göre, incelenen 24 metindeki iletilerin en yüksek oranla yüzde 95,8'inin çocuğun soru sormaya, düşünmeye yönlendirecek özellikler taşımadığı belirlenmiştir.

Örneğin, 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda "Anadolu" adlı şiirde Anadolu'nun özellikleri, şairleri, ataları, anaları, coğrafi özellikleri ile dile getirilmektedir. Ancak şiir yetişkinlere yönelik bir şiirdir. Başka bir söyleyişle, çocuğun soru sormasına, heyecanlanmasına, yeni fikirler, düşünceler üretmesine yönlendiren bir anlatım bulunmamaktadır. Bu bağlamda çocuğa göre olmayan bir metin olarak belirlenmiştir.

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 1. Tema'da yer alan "Ninenin Kitabı" adlı metinde, yaşlı bir kadının kitap yazmak için komşusu avukattan yardım istemesi ve yaşına karşın yazmaktan vazgeçmediği anlatılmaktadır. Kitap yazma sürecinde avukatın yardımıyla kitabın bitirildiği ve basıldığı düşünülürken aslında daktilonun mürekkebinin bittiği ve en başından beri kitabın yazılmadığı ortaya çıkmaktadır. Öykü sonunda, avukatın yaşlı kadının yaşama umudunu kitaba bağladığını ve o nedenle ona yardım etmek için arabasını sattığı anlaşılır. Bu bağlamda öykü kurgusunun okurun soru sormasına ve düşünmesine olanak sağlamadığı görülmektedir. Öte yandan öyküde, bir insanı mutlu etmek için ona gerekirse gerçekleri söylememek olumlu bir davranış olarak gösterilmektedir. Bunun yerine daktiloya mürekkep olarak ya da daha işlevsel bir çözüm üretmek var olan sorunların farklı bakış açılarıyla çözülebileceği örneklenilebilirdi. Bu doğrultuda bu metnin okurun soru sormasına ve düşünmesine olanak sağlayacak özellikler taşımadığı belirlenmiştir.

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 1. Tema'da yer alan "Ayaz'ın Definesi" adlı metinde ileti, dürüstlük ve güvenin önemidir. Metnin konusu, Gazneli Mahmut, davranışlarını ve çalışkanlığını beğendiği yoksul bir köylü olan Ayaz'ı saraya aldırır. Ayaz, geldiği yeri unutmamak için her gün bir odaya kapanır ve kendi kendine bu durumu anımsatır. Çevredekiler onun para ve ziynet sakladığını düşünür ve bu düşüncelerini Gazneli Mahmut'a aktarırlar. Odasını araması için emir veren Gazneli Mahmut, Ayaz'ın odasında eski birkaç kıyafetten başka bir şey bulamayınca sevinir ve Ayaz'a güvenmeye devam eder. Bu metin, okurun dürüstlük kavramına yönelik soru sormasına olanak sağlayabilir ancak çocuk okur için değil yetişkin düzeyinde dil ve anlatımı olan bir kurguya sahiptir. Bu nedenle "Ayaz'ın Definesi" adlı metnin çocuğa göre olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 12. İletiler, İnsana ve Yaşama İlişkin Duyarlık Oluşturabilecek Özellikler Taşımakta Mıdır?

İletiler	f	%
Hayır	21	87,5
Evet	3	12,5

Tablo 12'ye göre, incelenen 24 metindeki iletilerin en yüksek oranla yüzde 87,5'inin insana ve yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilecek özellikler taşımadığı belirlenmiştir.

Örneğin, 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 3. Tema'da yer alan "Bu Nehir Bizim" adlı metinde, Furkan adlı çocuk ve onun arkadaşlarının yaşadıkları yerde kurulan fabrikanın nehirlerine atık su göndermesiyle nehirlerinin kirlenmesine karşı çıkmak için imza toplamaları anlatılmaktadır. Fabrika sahibinin oğluyla imza toplarken karşılaşan Furkan, ondan da yardım ister. Furkan'ın arkadaşları adamın onlara yardım etmeyeceğini düşünür ancak fabrika sahibinin oğlu, basına da haber vererek atılan kirli suyun önlenmesini sağlar. Bu öyküde, çevreye karşı duyarlı olunması gerektiği çocukların çabaları üzerinden anlatılmaktadır. Bu anlamda çocuğun duyarlılık kazanmasında konusu bakımından uygun bir metindir. Ancak öykü süresince insanların imza vermek istememesi, Furkan'ın arkadaşlarının fabrika sahibinin oğluna onlara yardım etmeyeceğini düşünmesi ve ona güvenmemesi çocuk okura güvensizliği ve umutsuzluğu örneklendirmesi bakımından olumsuz bir yaklaşımdır. Bu bağlamda kitaplarda çevre kirliliğine ilişkin çocuk edebiyatından nitelikli metinlere yer vermek gerekmektedir.

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 4. Tema'da yer alan "Gümüş Kanat" adlı metinde, babasının çalıştığı matbaaya ziyarete giden Kemal'in ağaçtaki dala takılan kuşu kurtarma çabası anlatılmaktadır. Kemal ve babası, kuşu kurtarıp ona su verir. Ancak öykü bu noktada sonlanır. Bu nedenle metinde verilmek istenen ileti anlaşılammaktadır. Öte yandan babanın dört parmağının kesilmiş olması, kuşun daldan kurtarıldıktan sonra çok zayıf ve güçten düşmüş olarak betimlenmesi çocuk okurun duygusal olarak örselenmesine neden olabilir. Bir dala takılan kuşu kurtarma çabası, metnin iletisinin hayvan sevgisinin önemi olarak verildiğini göstermektedir. Ancak dil ve anlatım olarak çocuk edebiyatına uygun olmadığı belirlenmiştir.

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 5. Tema'da yer alan "Küçük Yunus" adlı metinde, yunusların yaşamı hakkında bilgi verilirken, küçük bir yunusun denizde karşılaştığı kimyasal varillere takılıp kıyıya vurarak vahşi şekilde ölümü anlatılmaktadır. Denizleri kirlenmemesi ve deniz canlılarını koruma temel ileti olarak verilmektedir. Ancak çocuk edebiyatında çocuğun yaşamda karşılaşabileceği olumsuz durumlar onun duygu ve düşünce dünyasına uygun, onu örselemeyecek bir dille anlatılmalıdır. Bu metinde küçük yunusun varile çarpması ve sonrasında kıyıya vurarak ölüm sahnesi en ince ayrıntılarıyla betimlenmiştir. Bu nedenlerle bu metnin çocuğa uygun olmadığı belirlenmiştir.

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 1. Tema'da yer alan "Kaşağı", ünlü yazar Ömer Seyfettin'in yazdığı bir öyküdür. Öyküde, babasından korktuğu için kıldığı kaşağıyı kardeşi Hasan'ın kıldığını söyleyerek yalan söylemesi ve kardeşinin bu duruma çok üzülerek bir yıl sonra yaşamını yitirmesi anlatılmaktadır. Bu öyküde yalan söylemenin bedelinin bir insanın ölümüne neden olacak kadar kötü bir davranış olduğu anlatılmaktadır. Ancak çocuk edebiyatındaki metinlerde, çocuğun duygu ve düşünce dünyalarına zarar vermeyen bir yaklaşımla örneklendirilmesi gerektiği bilinmektedir. Bu bağlamda bu öykünün çocuğa göre bir anlayışla oluşturulmadığı belirlenmiştir.

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 7. Tema'da yer alan "Yılkı Atı" adlı metin İbrahim adlı köylünün ahırdaki samanın yetmeyeceği düşüncesiyle kışın ortasında Dorukısırak'ı ahırdan ve köyden sürer. Zorlu koşullarda dağlara sürülen diğer yaşlı atlar ile yaşam mücadelesi veren atların kurtların saldırısına uğraması ve bir atın bir kurt tarafından

vahşice öldürülmesi en ince ayrıntısına kadar şiddet içeren bir sahne ile betimlenerek anlatılmaktadır. Bu bağlamda ders süresince bu metni okuyan, dinleyen ve yorumlamak durumunda kalan çocukların şiddet içeren bu sahnelerde duygu ve düşünce yönünden örselenecekleri düşünülmektedir. Bu nedenlerle bu metin çocuğa göre değildir.

Resimler

Tablo 13. Resimler, Renk ve Çizimleri ile Sanatsal ve Estetik Özellikler Taşımakta Mıdır?

İletiler	f	%
Hayır	24	100
Evet	-	-

Tablo 13'e göre, resimlerin en yüksek oranla yüzde 100 ile renk ve çizimleri ile sanatsal ve estetik özellikler taşımadığı belirlenmiştir.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 7. Tema'da "Bir Bardak Sütün Hatırı" adlı çeviri metinde ailesine destek olmak ve kendi okul masraflarını karşılamak için çeşitli eşyalar satan bir çocuğun çok acıkması üzerine bir kapıyı çalar ancak utandığı için sadece su isteyebilir. Kapıyı açan kadın, çocuğa süt ve kurabiye verir. Çocuk, borcum ne diye sorduğunda "Borcunuz yok küçük bey, annem gösterdiğimiz nezaket ve şefkatin karşılığında asla bir bedel beklenmemesi gerektiğini öğretti bana ve kardeşlerime" diye yanıt verir. Zaman geçer, çocuk büyür, kadın yaşlanır ve ender rastlanan bir hastalığa yakalanır. Ünlü bir doktor olan çocuk, kendine muayeneye gelen kadını yaşlanmış olmasına karşın hemen tanıır ve onu iyileştirmek için elinden geleni yapar. Kadın iyileştiğinde hastane masraflarını ödemek ister ve doktorun iletmediği zarfta "Borcunuz bir bardak sıcak süt ve kurabiye karşılığında ödenmiştir" yazmaktadır. Bu metinde iyiliğin karşılığının bir gün verileceği iletisi verilmektedir. Öte yandan iyiliğin bu şekilde doğrudan bir karşılık verme olarak anlatılması çocuğun iyilik kavramını çıkarıcı bir anlayış olarak algılamasını sağlayabilir. Metinde yalnızca bir resim yer bulunmaktadır. Öte yandan öykü kurgusu içinde okurun dikkatini çekmek için başka resimlere de yer verilmelidir. Resimde ise kapıda duran bir çocuk ve kapıyı açan bir kadın resmedilmektedir. Konuya ilişkin sanatsal ve estetik olmayan bir anlatımla fotoğraf gerçekliği ile doğrudan bir görsel metin verilmiştir. Bu bağlamda, metindeki resmin nicelik ve nitelik bakımından çocuğa göre olmadığı belirlenmiştir.

Resim 1. Bir Bardak Sütün Hatırı (MEB, 2019)

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 1. Tema'da "Karanfiller ve Domates Suyu" adlı metinde, bir gözü görme engelli "Kör Mustafa"nın ekinleri ekmek için toprağı çalılardan vs. tek başına temizlemesi anlatılmaktadır. Mücadele ile insan yaşamında ürün oluşturmada önemi anlatılmaktadır. Ancak çocuk edebiyatındaki iletiler, çocuğun duygu dünyasına zarar vermeden ona göre bir yaklaşımla dile getirilmelidir. Örneğin, *Köyde ona "Kör Mustafa" derlerdi. Bir gözü sola doğru biraz kaymıştı. Sağ tarafının beyazı ile göz kapağı arasına ciğer kırmızısı bir et parçası oturmuştu... Bana bir kamburu hatırlatıyor bu göz, tuhaf değil mi? Bütün kamburlar iyi yürekli, sevimli insanlardır. Arkadaş canlısıdır, şendirler...* Bu anlatımda Mustafa'nın gözündeki et beni ile kamburluk arasında bir bağ kurularak okurun Mustafa'ya karşı bir acıma duygusu ve kamburluğa karşı genel ve öznel bir yaklaşım sergilenmiştir. Öte yandan resimler de aynı şekilde sanatsal ve özgün bir özellik taşımamakta; Kör Mustafa'yı olduğu gibi fotoğraf gerçekliği ile resmetmiştir. Bir yanda yeşillik içinde bir yol ve köylülerin olduğu başka bir resim vardır. Bu resimler de doğrudan bilgi verici şekilde çocuğun düş ve dünyasını geliştirecek zenginleştirecek bir görsel ortam oluşturmamıştır.

Resim 2. Karanfiller ve Domates Suyu (MEB, 2019)

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 4. Tema'daki "Vermek Çoğalmaktır" öyküsü, bir köylünün medresedeki her zaman ona kapıyı açan talebeyle bir üzüm salkımı getirmesiyle başlar. Talebe üzümleri hocasına vermek ister ancak köylü kapıyı hep ona açtığını söyleyerek, üzümleri talebeyle getirdiğini belirtir. Talebe düşünür taşınır yine de üzümleri hocasına verir, hoca da hasta yatan talebeyle verir, hasta yatan talebe de ona iyi bakan aşçıya verir, aşçı da bu üzümleri kapıda duran talebeyle verir. Bu öyküde anlatılanlarla ilişkili olarak ilk resimde köylü ile talebenin karşılaşması fotoğraf gerçekliği ile resmedilmiştir. İkinci resimde de yalnızca hasta talebeyle hocanın üzüm verme sahnesi gösterilmiştir. Öte yandan resimler sanatsal ve estetik olarak renk ve çizimleriyle okursa devinim yaratacak özellikler taşımamakta, sıradan bir şekilde çizildiği belirlenmiştir.

Resim 3. Vermek Çoğalmaktır (MEB, 2019)

Tablo 14. Metindeki Resimler, Yazılı Metin Olmadan Çıkarım Yapılmasına Olanak Sağlamakta Mıdır?

İletiler	f	%
Evet	23	95,8
Hayır	1	4,1

Tablo 14'e göre, metindeki resimlerin en yüksek oranla yüzde 95,8'i ile yazılı metin olmadan çıkarım yapılmasına olanak sağlamadığı belirlenmiştir.

Örneğin, 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki 5.Tema'daki "Çocuk Bahçesindeki Bekçi" metninde, üç resim bulunmaktadır. İlk resimde, bekçi ve iki çocuk vardır. Ancak metinde Bekçi'nin duvardan atlayan çocuğa kızdığı anlatılmaktadır. İkinci resimde tahterevalliyeye binen iki çocuk, onları bekleyen iki çocuk ve salıncakta sallanan bir çocuk görülmektedir. Ancak ilgili metinde parka gelen ve oyuncaklara binmeye çalışan bir abi ve kardeşi anlatılmaktadır. Üçüncü resimde ise çamurlu tahterevalliyeli başında ağlayan abi ve kardeşi ön planda görülmektedir. Son resimde metinle ilgili bağlantı kurulmaktadır ancak sonuca ilişkin bir görsel metin bulunmamaktadır. Resimlerin üçünde de fotoğraf gerçekliği ve anlık durumlar resmedilmiştir. Bu bağlamda resimlerin metinle ilgili çıkarım yapılmasına olanak sağlamadığı görülmüştür.

Resim 4. Çocuk Bahçesindeki Bekçi (MEB, 2019)

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki 1. Tema'daki "Arıyorum" şiiri, Karamanoğlu Mehmet Bey'in Türkçe konuşulmasına ilişkin fermanına gönderme yaparak oluşturulmuştur. İlk resimde de Karamanoğlu Mehmet Bey'in fermanının olduğu heykel resmedilerek metinle bağlantı kurulmuştur. İkinci resim de aynı şekilde şiirle ilişkili olarak çevremizdeki tabelaların İngilizce yazılmasına dönük bir resim bulunmaktadır. Bu iki resim de konumlandırılışı ve resmedilişi bakımından metinle ilişkilidir ve yazılı metin olmaksızın çıkarım yapılmasına olanak sağlamaktadır. Ancak resimler birebir metinle ilişkilidir ve sanatsal/ estetik algıyı geliştirecek şekilde ve çocuğun düşünmesine, heyecanlanmasına, eğlenmesine olanak sağlayacak zenginlikte ve çeşitlilikte değildir.

Resim 5. Arıyorum (MEB, 2019)

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 2. Tema'da "Bayrağımızın Altında" metni, savaş sonunda yurduna dönen ve orada gömülecek olmanın umudunu ve mutluluğunu dile getiren bir öyküdür. Öyküde iki resim bulunmaktadır. Birincisi, savaş sokaklarında gezen yaşlı kadın, ikincisi ise metindeki öyküyü anlatan genç ile yaşlı kadının konuşma anı fotoğraf gerçekliği ile resmedilmiştir. İki resimdeki renk ve çizimler de hem soluk hem de ilgi çekici

değildir. Öte yandan bayrağın öneminin ve savaş kazanmanın gururunun anlatıldığı bir öyküdeki heyecan ve şevk öğeleri, resimlere yansımamıştır.

Resim 6. Bayrağımızın Altında (MEB, 2019)

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan Ortaokul (5-8.sınıf) Türkçe Ders Kitaplarındaki metinlerin niteliğini çocuğa görelilik açısından incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçla, 14 haftalık bir ders sürecinde 24 Türkçe öğretmen adayıyla ders kitapları ile ilgili ilk ve son hafta yapılan görüşme, ders süresince kuramsal bilginin dersin hocası tarafından (araştırmacı) verilmesi, metinlerin incelenmesi ve ders sürecinde sınıf ortamında tartışılarak sunulması ve araştırmacı tarafından tekrar gözden geçirilerek incelenmesi ile iki paydada gerçekleştirilmiştir. Öğretmen adayları ile gerçekleştirilen ilk ve son görüşme sorularının sonucunda ilgili sonuçlara aşağıda yer verilmiştir.

Türkçe Ders kitaplarında gördüğünüz eksiklikler/sorunlar nelerdir? sorusuna 24 kişiden ilk görüşmede en yüksek oranla yüzde 50'si "Yazım ve noktalama yanlışları" son görüşmede ise aynı yanıt verilmiş ve bu oran yüzde 75'e çıkmıştır. Bu çalışmada yer verilirse de metinler incelenirken yazım ve noktalama yanlışlarına da bakılmış ve bu durum öğretmen adaylarının son görüşmede verdiği yanıtlara da yansımıştır. Bazı metinlerde yazım ve noktalama yanlışlarına dikkat edilmediği ve bu durumun öğrencilerin yazım ve noktalamaya ilişkin yanlış bilgiler edinmesine (Karakuş, 2014; Mutlu vd., 2018) neden olacağı düşünülmektedir. İkinci en yüksek oranla ilk görüşmede "Metinlerin/Resimlerin nitelikli olmaması" yüzde 41,6 iken son görüşmede yüzde 70,8'e yükselmiştir. Üçüncü en yüksek oranla ilk görüşmede yüzde 37,5 ile "Eğlenceli ve düşünme geliştiren metinlerin/etkinliklerin yetersizliği" iken son görüşmede ise yüzde 62,5'e çıkarak "Metinlerin çocuk edebiyatından örnekler taşıması" olarak belirlenmiştir. Bu yanıtlardan anlaşılacağı gibi 12 haftalık süreç sonunda kitaplardaki metinlerin/resimlerin nitelikli ve çocuk edebiyatından örnekler taşıması gerektiğine ilişkin öğretmen adaylarında görüş değişikliği ve farkındalık oluşmuştur. Başka bir söyleyişle, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin nitelikli, çocuğa göre bir anlayışla ve çocuk edebiyatının özellikleri çerçevesinde çocuğun ilgisini çeken, yaş düzeyine uygun ve sanatsal bir anlayışla yapılandırılmalıdır (Dilidüzgün, 2004; Sarıçan, 2018, Türkben, 2019b).

Türkçe Ders kitaplarındaki metinler sizce çocuğa göre midir? sorusuna 24 kişiden en yüksek oranla ilk görüşmede yüzde 58,1'i "Hayır" yanıtını verirken son görüşmede bu oran 91,6'ya yükselmiştir. 12 haftalık ders

süreci sonunda incelenen 24 metin çerçevesinde öğretmen adaylarının çoğunluğunda kitaplardaki metinlerin çocuğa göre olmadığına ilişkin görüş değişikliği ve farkındalık oluştuğu belirlenmiştir. Ceran, 2015; İşcan, Efendioğlu ve Ada, 2007; Kaya, 2019'un yaptığı çalışmalarda da Türkçe ders kitaplarında yer verilecek metinlerin taşınması gereken özelliklerle ilgili öğretmenler, öğrenci seviyesine uygun, akıcı ve ilgi çekici, estetik, öğrencinin hayal dünyasına seslenen, uzun olmayan metinler olması gerektiği yönünde görüşlerini bildirmişlerdir. Coşkun ve Çetinkaya (2020), yaptığı çalışmada da öğretmenlerin çoğunluğu Türkçe ders kitaplarındaki metinleri öğrencilerde edebî zevk uyandırma açısından yetersiz bulmuşlardır.

Türkçe Ders kitaplarındaki resimler sizce çocuğa göre midir? sorusuna 24 kişiden en yüksek oranla ilk görüşmede 62,5'i "Hayır" yanıtını verirken son görüşmede bu oran 95,8'e yükselmiştir. 12 haftalık ders süreci sonunda incelenen 24 metin çerçevesinde öğretmen adaylarının çoğunluğunda kitaplardaki resimlerin çocuğa göre olmadığına ilişkin görüş değişikliği ve farkındalık oluştuğu belirlenmiştir. Aygün, 2014; İşeri, 2014'ün yaptığı çalışmalarda da resimlerin çocuğa göre olması gerektiği, kitaplarda genellikle fotoğrafların kullanıldığı bu durumun da görsel zenginliğin önüne geçtiği vurgusu yapılmaktadır.

Ders sonunda edinmek istediğiniz/edindiğiniz kazanımlar nelerdir? sorusuna 24 kişiden en yüksek oranla ilk görüşmede yüzde 75'i "Sorunlara çözüm bulmak" yanıtını verirken son görüşmede yüzde 66,6 ile "Türkçe ders kitaplarındaki metinleri daha nitelikli oluşturmak" yanıtı olarak değişmiştir. Bu durum öğretmen adaylarına, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin daha nitelikli oluşturulması görüşünün ders kitaplarındaki sorunlara çözüm bulmanın ilk adımı olarak görülmeye başlandığı dönütünü vermektedir. İkinci en yüksek oranla 24 kişiden yüzde 29,1'i ilk görüşmede "Konuyla ilgili donanımlı hale gelmek" yanıtını verirken, son görüşmede yüzde 20,8'i "Konuyla ilgili bilgim arttı ve değişti" yanıtını vermiştir. Bu durum öğretmen adaylarında ders başında istedikleri dönütleri edindiklerine işaret etmektedir. Üçüncü en yüksek oranla 24 kişiden yüzde 8,3'ü "Türkçeyi doğru kullanmak" ve "Türkçenin doğru kullanılmasında örnek olmak" yanıtını verirken, son görüşmede ise yüzde 8,3'ü "Öğrencileri nitelikli çocuk edebiyatı metinleriyle buluşturma isteği oluştu" yanıtını vermiştir. Bu durum öğretmen adaylarının çocuk edebiyatının metinleriyle buluşturma isteğinin 12 haftalık süreçte daha önem kazandığını göstermektedir. Barutçu ve Açık (2018) yaptıkları çalışmada, yazınsal yapıtların Türkçe derslerindeki önemine vurgu yapmışlardır. Sonuç olarak Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin çocuk edebiyatı ürünleri ile oluşturulması metinlerin niteliğini etkileyen/arttıran bir özellik olarak görülmelidir.

Çalışmanın 2. Alt amaç soruları ise incelenen 24 metindeki iletilerin ve resimlerin çocuğa göreliğini belirlemek amacıyla yer alan sorular ile belirlenmiştir, bunlar:

İletiler

İletiler, öğrencilerin çıkarım yapmasına olanak sağlayan bir şekilde mi yoksa doğrudan öğüt veren bir anlayışla mı verilmiştir? sorusuna, 24 metin arasında en yüksek oranla yüzde 91,6'sına "Hayır" yanıtı verilerek iletilerin uygun olmadığı belirlenmiştir.

İletiler, öğrencileri soru sormaya, düşünmeye yönlendirecek özellikler taşımakta mıdır? sorusuna, 24 metin arasında en yüksek oranla yüzde 95,8'ine "Hayır" yanıtı verilerek iletilerin uygun olmadığı belirlenmiştir.

İletiler, insana ve yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilecek özellikler taşıyor mu yoksa öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını örseleyecek durumları mı örneklendirmektedir? Sorusuna, 24 metin arasında en yüksek oranla 87,5'ine "Hayır" yanıtı verilerek iletilerin uygun olmadığı belirlenmiştir.

Genel olarak metinlerdeki iletilerin öğüt veren bir anlayışla, soru sormaya, düşünmeye özendirilmeyen ve insana-yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilecek özellikler taşımayan ve öğrencilerin duygu-düşünce dünyasını örseleyecek durumları örneklendirdiği (Ekinci Çelikpazu & Aktaş, 2011) belirlenmiştir.

Resimler

Resimler, renk ve çizimleri ile sanatsal ve estetik özellikler taşımakta mıdır? sorusuna,24 metin arasında en yüksek oranla yüzde 100 ile "hayır" yanıtı verilerek resimlerin uygun olmadığı belirlenmiştir.

Resimler, yazılı metin olmadan çıkarım yapılmasına olanak sağlamakta mıdır? sorusuna, 24 metin arasında en yüksek oranla yüzde 95,8 ile "Hayır" yanıtı verilerek resimlerin uygun olmadığı belirlenmiştir.

Genel olarak metinlerdeki resimlerin, renk ve çizimleri ile estetik özellikler taşımadığı, yazılı metin olmadan çıkarım yapılmasına olanak sağlamadığı belirlenmiştir. İlgili çalışmalarda da (İşçan & Cımbız, 2018; Türkben, 2019c) kitaplardaki resim-metin uyumunun yeterli olmadığı, ders kitabındaki metin resimlemelerinin büyük bir bölümü öğrencilerin estetik duyarlılığını artırıcı, estetik duyarlılığını geliştirecek veya ortaya çıkaracak düzeyde olmadığı belirlenmiştir.

Sonuç olarak, Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki metinlerin iletilerinin ve resimlerinin çocuğa görelilik ilkesi bağlamında incelenen bu çalışmada; öğretmen adayları ve alan uzmanı tarafından metinlerin çoğunluğunun çocuğa görelilik ilkesine uygun özellikler taşımadığı belirlenmiştir. Ortaokul öğrencilerinin okul türü öğrenmede ders kitaplarındaki metinlerin öğrencilerin okuma kültürü edinmesinde, yaratıcı ve eleştirel düşünmesinde önemli bir etkisi olduğu göz önüne alınarak oluşturulması gerektiği düşünülmektedir.

ÖNERİLER

Türkçe ders kitaplarındaki metinler, çocuğa göre bir anlayışla oluşturulması için yeniden gözden geçirilebilir.

Türkçe ders kitapları çocuk edebiyatının nitelikli metinleriyle oluşturulabilir.

Bu çalışmayla ilgili olarak Türkçe öğretmen adaylarının Türkçe ders kitaplarına ilişkin görüşlerini belirlemek adına bu çalışma, başka üniversitelerde de örneklem sayısı ve türü değiştirilerek gerçekleştirilebilir.

Bu çalışmayla ilgili olarak Türkçe ders kitaplarındaki metinler, örneklem sayısı ve çeşidi değiştirilerek incelenebilir.

Türkçe ders kitaplarındaki metinler, iletileri ve resimleri dışında başka ölçütler çerçevesinde ele alınarak incelenebilir.

Türkçe öğretmen adaylarının Türkçe ders kitaplarını incelemeleri için lisans birinci sınıftan başlayarak duyarlı çabalara dönük dersler oluşturulabilir.

ETİK METNİ

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir.”

Yazar Katkı Oranı: Yazarın bu makaleye katkı oranı %100’ dür.

KAYNAKÇA

- Akar, H. (2016). Eğitimde nitel araştırma desenleri. İçinde A. Saban & A. Ersoy (Ed) *Eylem araştırması* (s.118), Anı Yayıncılık.
- Aslan, C. (2013). Çocuk edebiyatı yapıtlarının temel işlevleri. *Eğitimci Öğretmen Dergisi*, 17, 6-9.
- Aygün, A. (2014). *2004-2013 Yılları arasında yayımlanan resimli öykü kitaplarında metin-resim ilişkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Bağcı, H., & Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 12-28. <http://www.anadiliegitimi.com/tr/pub/issue/1357/15997>
- Barutcu, T., & Açık, F. (2018). Çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alan deyimlerin kültür aktarımındaki rolü ve Türkçe ders kitaplarındaki deyimlerle örtüşme düzeyi. *bilig–Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 86, 183-209. http://bilig.yesevi.edu.tr/shw_artcl-3124.html
- Bayram, B., & Kara, K. (2020). Examination of texts in secondary school turkish language textbooks in terms of genre, *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 8, 254-269.
- Bogaerds-Hazenbergh, S.T.M., Evers-Vermeul, J., & van den Bergh, H. (2022). What textbooks offer and what teachers teach: an analysis of the Dutch reading comprehension curriculum. *Read Writ*. <https://doi.org/10.1007/s11145-021-10244-4>.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Canlı, S. (2015). Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin belirlenmesinde çocuğa görelilik ilkesi. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 98-123. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jlere/issue/18969/200367>
- Ceran, D. (2015). Türkçe öğretmeni adaylarının Türkçe ders kitaplarına ilişkin metaforları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 121-140. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usaksosbil/issue/21660/232893>

- Cesur, E., & Baş, B. (2015). Mavisel Yener'in çocuklara yönelik öykülerindeki eğitsel iletler üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(3), 64-76. <http://www.anadiliegitimi.com/tr/pub/issue/1364/16082>
- Coşkun, H., & Derse, G.E. (2021). Türkçe ders kitabındaki metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(41), 9-35. <https://doi.org/10.34234/ded.738543>
- Coşkun, H., & Çetinkaya, V. (2020). Öğretmen görüşlerine göre Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin edebî zevk ve hoşâ giderlik açısından değerlendirilmesi. *Journal of Turkish Culture and Civilization Researches*, 1(1), 255-272. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkolojiarastirmalari/issue/52618/683861>
- Çakır, P. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki öykülerin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1), 1171-1180. https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=makale_tr_ozet&makale_id=16073
- Çer, E. (2016). Türkçe öğretiminde çocuğa görelilik ilkesine uygun edebiyat yapıtlarının önemi. *İlköğretim Online*, 15(4), 1399-1410. <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Çiftçi, Ö., Çeçen, M. A., & Melanlıoğlu, D. (2007). 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22), 206-219. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6136/82304>
- Demirel, ř., & Kökçü, Y. (2019). Richard Bach'ın Martı adlı eserinin çocuğa görelilik bağlamında incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 149-161. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/firatsbed/issue/50748/661315>
- Dilidüzgün, S. (2000). I. Ulusal çocuk kitapları sempozyumu, sorunlar ve çözüm yolları sempozyumu bildirileri. İçinde S. Sever (Ed.), *Çocuk kitaplarında yazınsal nitelik* (s. 253-267). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve TÖMER Dil Öğretim Merkezi.
- Dilidüzgün, S. (2004). Okuma öğretimi hedefleri bağlamında Türkçe ders kitaplarındaki çocuk edebiyatı ürünleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 43-55. <https://hayefjournal.org/tr>
- Dilidüzgün, ř. (2011). Theoretical and applied researches on Turkish language teaching. İçinde G. L. Uzun & Ü. Bozkurt (Eds.) *İlköğretim Türkçe metin çalışmalarında metin türü farkındalığı*. (p. 459- 474). Die Blaue Eule.
- Ekinci, B., & Kılıç, Y. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinin deyim varlığı açısından incelenmesi. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 13, 50. <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>
- Ekinci Çelikpazu, E., & Aktaş, E. (2011). MEB 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(2), 413-424. <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423934147.pdf>
- Fırat, H., & Mocan, A. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerde yer alan değerler, 183(183), 25-49. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tsadergisi/issue/21495/230444>
-

- Hilliard, A. D.(2014). A Critical examination of representation and culture in four english language textbooks. *Language Education in Asia*, 5(2), 238-252. <http://dx.doi.org/10.5746/LEiA/14/V5/12/A06/>
- Hirst, N., & Wilkinson, C. (2021). Student authors, children’s literature and early childhood education for sustainability: findings from a pedagogic research project. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 9(1), 40-57. <http://researchonline.ljmu.ac.uk/id/eprint/16257/>
- İşcan, A., Efendioğlu, S., & Ada, Ş. (2007). Türkçe ders kitaplarında yer alan edebî metinlerin öğrencilere estetik zevk kazandırmadaki rolü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 59-76.
- İşeri, K. (2014). Türkçe ders kitabı çözümlenmeleri. İçinde H. Ülper (Ed.), *Türkçe ders kitaplarındaki resimler*. (s.92-107). Pegem A Yayıncılık.
- Kana, F., & Kiler, B. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının öğretim programındaki anahtar yetkinlikler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(2), 741-755. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1829468>
- Karabulut, A. (2021). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından 8. sınıf Türkçe ders kitabının incelenmesi. *ANASAY*, 5(16), 119 – 131. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/anasay/issue/62553/921848>
- Karaca, G., & Temizyürek, F. (2017). Sevim Ak’ın öykülerinin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 177-195. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/230094>
- Karakuş, N. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin dil ve anlatım yönünden incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 7(18), 567-593, <http://dx.doi.org/10.14225/Joh420>
- Kaya, M. (2019). Türkçe öğretmenleri ile Türkçe öğretmeni adaylarının Türkçe ders kitaplarındaki metinlerle ilgili görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21), 323–342. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksbd/issue/50850/590927>
- Keklik, S. (2009). 1-8. Sınıf Türkçe dersi ders kitaplarının metin türleri ve özellikleri açısından incelenmesi. *I. Uluslararası Türkiye Eğitim araştırmaları Kongresi*, 1-17. www.oc.eab.org.tr/egtconf/pdfkitap
- Kirazlı, N. (2018). Türkçe eğitimi ve çocuk edebiyatı kurultayı. İçinde S. Karagül. (Yay. Haz.), *Behiç Ak’ın çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğa görelilik açısından incelenmesi (s.409-417)* Ankara Üniversitesi Yayınları. <http://cogem.ankara.edu.tr>
- Koca, E. (2015). *Okul öncesi dönemde kitap ve çocuk kitapları*. Çamlıca Çocuk Yayınları.
- Kolaç, E. (2009). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. <http://www.insanbilimleri.com>
- Kong, J. E., & Sung, K. (2021). English teachers’ views on culture teaching through analyzing cultural background in middle school English textbooks. *Studies in Foreign Language Education*, 35(3), 167-190.
- Körükçü, Ö. (2012). Okul öncesi eğitime yönelik resimli çocuk kitaplarının bulunması gereken temel özellikler açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 243-254. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trakyasobed/issue/30218/326238>

- Kurtoğlu Zorlu, Ö. (2021). Metinlerin temalara uygunluğu bakımından Türkçe ders kitapları üzerine bir inceleme. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 7(1), 1-11
<https://doi.org/10.24289/ijsser.797498>
- Küçükavşar, A., & Hasırcı, S. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin çocuğa göreliği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(24), 57-76.
<https://dergipark.org.tr/pub/mkusbed/issue/19560/208452>
- İnce Samur, A. Ö. (2021). Analysis of Preschool Children's Books in The Context of Children's Literature: Case of University of London Library. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 6(15), 2561-2594.
<http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.498>
- İşeri, K. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin metinsellik özellikleri. H. Ülper (Ed.), *Türkçe ders kitabı çözümlenmeleri* (s. 91-112). Pegem Yayıncılık.
- Mert, E. L. (2011). 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin metinsellik ölçütlerine uygunlukları. *Dil Dergisi*, 153, 7-23. <https://dSPACE.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/62602>
- Meydan, E. (2021). Ortaokul (5, 6, 7, 8) Türkçe ders kitaplarındaki edebi metinlerin değerler eğitimi açısından yeterliliği üzerine bir inceleme. *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 23-36.
<https://dergipark.org.tr/pub/tudad/issue/65661/1004391>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2019). *Genişletilmiş kaynak: Nitel veri analizi*. (Çeviri Ed.: S. Akbaba-Altun & A. Ersoy). Pegem Akademi Yayınları.
- Mutlu, H.H., Süğümlü, Ü., & Çinpolat, E. (2018). Türkçe dersi öğretim programı (2018) temelinde hazırlanan ortaokul Türkçe ders kitaplarının öğretmen görüşleriyle değerlendirilmesi. *Millî Eğitim*, 48(224), 101-121.
<https://dergipark.org.tr/pub/milliegitim/issue/50252/648749>
- Nalinci, G. Z. (2018). Çocuk ve kitap. İçinde E. Çer (Ed.), *Okul öncesinde çocuk kitaplarıyla görsel okur yazarlık* (s. 37-68). Eğitim Kitap.
- Özdemir, E. (1983). Anadili olarak Türkçe öğretimi. *Türk Dili Dergisi Dil Öğretimi Özel Sayısı*, 379-380, s.28.
- Saltık, O. (2016). *Derlenmiş masallar ile kurgulanmış masalların çocuğa göreliği* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Sarıçan, E. (2018). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinlerin çocuk edebiyatı kriterlerine uygunluğu* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Saxby, M. (2007). *Books in the life of a child: Bridges to literature and learning*. Macmillan Publishers.
- Sever, S. (2009). Çocuk ve okuma kültürü sempozyumu. İçinde A. Afacan (Ed.), *Türkiye'deki, bilimsel ve sanatsal nitelikteki çocuk edebiyatı etkinliklerine ilişkin genel bir değerlendirme* (s. 15-27). Eğitim Sen Yayınları.
<http://egitimsen.org.tr/>
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem.
- Sever, S. (2013). *Etkinliklerle Türkçe öğretimi*. Tudem.
- Sezer, K. (2020). Çiğdem Kaplangı'nın çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi. *TÜBAD*, V(II), 347-359. <https://dergipark.org.tr/pub/tubad/issue/59101/727548>
- Şirin, M. R. (2000). *99 soruda çocuk edebiyatı*. Çocuk Vakfı Yayınları.
-

- Tavşancıl, E., & Aslan, A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon Yayıncılık.
- Temizkan, M. (2014). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının Türkçe dersi öğretim programındaki temel beceriler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(1), 49-72. <http://www.anadiliegitimi.com/tr/pub/issue/1355/15985>
- Türkben, T. (2019a). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletildiği değerler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 508-526. <http://www.anadiliegitimi.com/tr/pub/issue/47450/541659>
- Türkben, T. (2019b). Etkinliklerle çocuk edebiyatı yapıtlarının Türkçe öğretiminde kullanılması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (16), 160-179. 10.29000/rumelide.616917
- Türkben, T. (2019c). Türkçe ders kitaplarındaki metin resimlerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 650-672. 10.17679/inuefd.547841
- Ural, S. (2019). Erken çocukluk döneminde çocuk edebiyatı. İçinde M. Gönen (Ed.), *Okul öncesi çocuk kitaplarının tanımı*. (s.41-52). Eğiten Kitap.
- Varişoğlu, B., & Tuzcuoğlu Aksin, Ş. H. (2019). Andrew Clements'in Bunun adı Findel adlı çocuk edebiyatı eserinin çocuğa görelilik açısından incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (16), 639-656. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/rumelide/issue/48570/619651>
- Yeniçeri, K. (2018). *Bestami Yazgan'ın hikâyelerindeki iletilerin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Yıldırım, A., & Şimşek H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.